

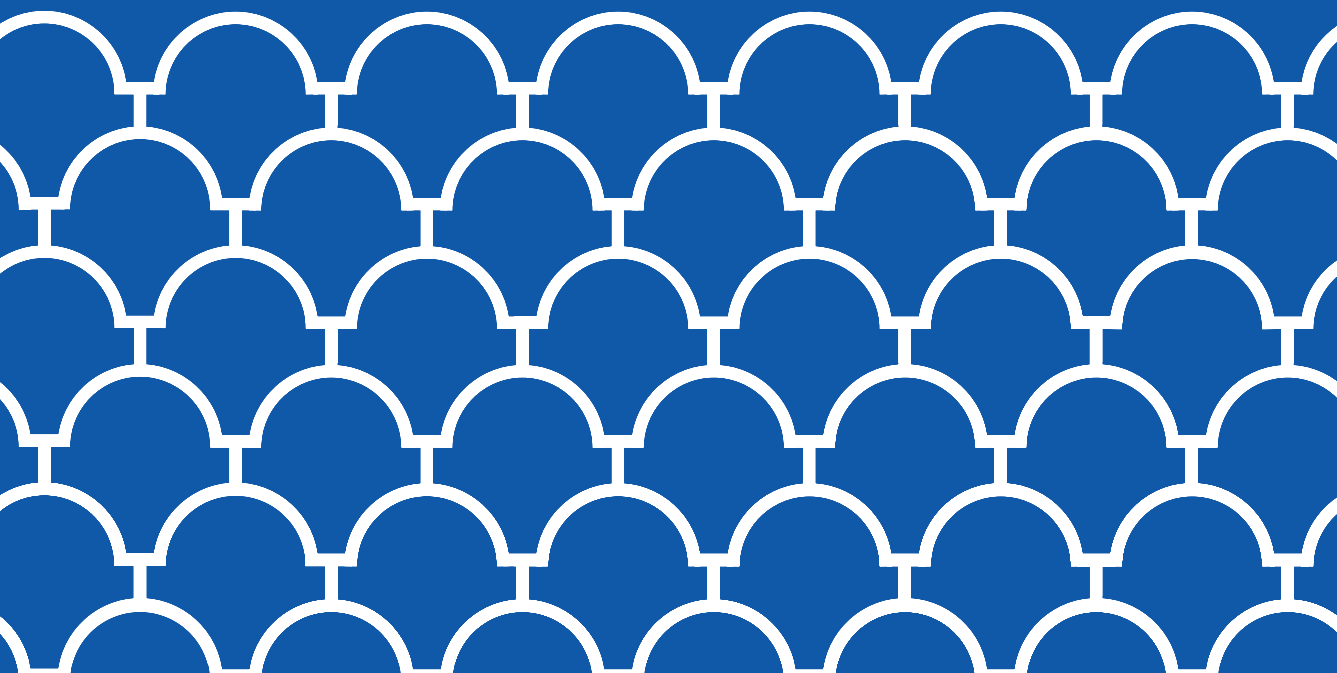

EDUSKUNTA
RIKSDAGEN

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus

2025

K 9/2026 vp

**EUROOPAN NEUVOSTON
SUOMEN VALTUUSKUNNAN
KERTOMUS
2025**

HELSINKI 2026

ISSN 1235-1879

EUROOPAN NEUVOSTO
Suomen valtuuskunta

Eduskunnalle

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnasta huhtikuun 28. päivänä 1989 annetun lain 4 §:n mukaisesti Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta antaa kunnioittaen eduskunnalle kertomuksen parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuoden 2025 istuntokaudelta.

Helsingissä 28.1.2026

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan puolesta

Miapetra Kumpula-Natri
puheenjohtaja

Maria Fagerholm
sihteeri

Sisällys

1. Tiivistelmä	4
2. Suomen valtuuskunnan toiminta	6
3. Ukrainan tukeminen – Euroopan neuvoston vahva rooli	9
3.1. Ukrainassa kaapatut lapset.....	10
4. Sääntöpohjaisuus uhattuna ja demokratian kriisi.....	11
4.1. Hybridivaikuttaminen – uhka demokratialle ja sananvapaudelle.....	11
4.2. Demokratian vahvistaminen	13
5. Ihmisoikeuksien toteutuminen ja oikeusvaltioperiaate.....	14
5.1. Oikeusvaltion puolustaminen.....	14
5.2. Siirtolaisuus ja pakolaisuus.....	15
5.3. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	17
5.4. Kestävä kehitys ja sosiaalipoliittiset kysymykset.....	18
5.5. Urheilu ja ihmisoikeudet	19
6. Jäsenvelvoitteiden seuranta	20
6.1. Azerbaidžan	20
6.2. Bulgaria	20
6.3. Georgia.....	21
6.4. Turkki	22
6.5. Unkari.....	23
7. Suhteet ulkovaltoihin.....	23
7.1. Kazakstan.....	23
7.2. Lähi-itä	24
7.3. Valko-Venäjä	25
7.4. Venäjä.....	25
LIITE 1 Suomen valtuuskunta 1.1.–31.12.2025	26
LIITE 2 Valtuuskunnan jäsenyydet komiteoissa 1.1.–31.12.2025	27
LIITE 3 Parlamentaarisen yleiskokouksen päätökset 2025	29
LIITE 4 Yleiskokouksen ja pysyvän komitean erityisvieraat 2025.....	33
LIITE 5 Euroopan neuvoston jäsenvaltiot	34
LIITE 6 Conference on Deported Ukrainian Children: European Actions.....	35

1. Tiivistelmä

Euroopan neuvosto on Winston Churchillin aloitteesta vuonna 1949 syntynyt rauhanprojekti. Toisen maailmansodan raunioiden vielä sauhutessa syntyi idea siitä, että ihmisoikeuksia kunnioittamalla, demokratiaa edistämällä ja oikeusvaltiota rakentamalla luodaan vakautta ja hyvinvointia. Euroopan neuvosto on 76-vuotisen historiansa aikana tehnyt merkittävän panoksen sääntöpohjaisen multilateralismin puolesta, ja luonut yhteisen eurooppalaisen tilan, joka perustuu Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja jonka toimivuutta valvoo Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT). Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous edustaa kaikkia niitä ihmisiä, joiden ihmisoikeuksia tämä järjestelmä suojelee.

Parlamentaarisen yleiskokouksen tuki Ukrainalle jatkui vankkumattomana. Jo hyökkäyssodan alussa vuonna 2022 yleiskokous peräänkuulutti Venäjän vastuuvollisuutta ja on tehnyt kaikkensa sen edistämiseksi Euroopan neuvoston sisällä. Vuonna 2023 pidetyssä Euroopan neuvoston huippukokouksessa Reykjavíkissa perustettiin hyökkäyssodan aiheuttamista vahingoista koostuva vahinkorekisteri. Seuraava askel on kerättyjä tietoja käsittelevä vaadekomissio, jonka perustamissopimus allekirjoitettiin yleiskokouksen hyväksynnällä vuoden lopussa. Ukrainan presidentti Volodymyr Zelenskyi allekirjoitti lisäksi Euroopan neuvoston pääsihteerin Alain Berset'n kanssa sopimuksen hyökkäysrikostuomioistuimen perustamiseksi. Yleiskokous on lisäksi hyväksynyt useita päätöslauselmia Ukrainan tukemiseksi ja kiinnittänyt erityistä huomiota Ukrainasta kaapattuihin lapsiin. Suomen valtuuskunta Euroopan neuvostossa järjesti aiheesta konferenssin eduskunnassa 15.5.2025.

Demokratian kriisi on puhuttanut yleiskokouksessa jo vuosien ajan. Vuoden 2023 huippukokouksessa hyväksyttiin Reykjavíkin demokratiaperiaatteet, jossa listataan kymmenen periaatetta demokratian taantumisen estämiseksi ja demokraattisen resilienssin vahvistamiseksi Euroopassa. Yleiskokous tukee pääsihteerin Alain Berset'n *Towards a New Democratic Pact for Europe* -aloitetta, jonka tavoitteena on vastata demokratiaan kohdistuviin haasteisiin ja yhteiskunnallisen luottamuksen rapautumiseen vahvistamalla demokratian perustaa ja päivittämällä demokraattisia prosesseja. Demokratia edellyttää luottamusta prosesseihin, rakenteisiin ja instituutioihin. Ulkopuoliset voimat pyrkivät heikentämään tätä luottamusta hyödyntämällä nykyteknologiaa ja vastakkainasettelua sekä pelottelemalla disinformaatiolla ja valheellisilla narratiiveilla. Yleiskokous on sitoutunut edistämään demokraattista turvallisuutta ja on hyväksynyt aiheesta useita päätöslauselmia.

Euroopan ihmisoikeussopimus täytti kertomusvuonna 75 vuotta. Sopimusta voidaan pitää Euroopan neuvoston merkittävimpänä saavutuksena ja sen kaiken toiminnan kulmakivenä. Sen jälkeen Euroopan neuvostossa on solmittu useita muita sopimuksia, joilla on vahvistettu ihmisoikeuksia, lopetettu kuolemanrangaistukset Euroopassa, parannettu vähemmistöjen oikeuksia, puututtu korruption, toimittu kidutuksen estämiseksi, ylläpidetty sanavaputta, edistetty tasa-arvoa ja torjuttu naiseen kohdistuvaa väkivaltaa sekä suojeltu lasten oikeuksia. Ihmisoikeussopimus yhdessä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kanssa muodostavat maailman edistyneimmän ylikansallisen järjestelmän ihmisoikeuksien suojelemiseksi.

Demokratian kriisissä kärsii myös oikeusvaltioperiaate. Lakiin perustuva päätöksenteko on riippuvainen siitä, että lait on laadittu oikeudenmukaisesti sekä perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittavasti. Lait ovat tehokkaita vain, jos niiden mukaan toimitaan ja jos niiden loukkaamisesta tuomitaan. Se edellyttää riippumatonta oikeuslaitosta, joka ei ole poliittisen ohjauksen alaisena. Aidosti demokraattisessa yhteiskunnassa kansalaiset voivat luottaa siihen, ettei kukaan ole lain yläpuolella ja että oikeudenmukaisuus toteutuu yhteiskunnassa. Yleiskokous painottaa päätöksissään etenkin oikeuslaitoksen riippumattomuutta, korruption torjuntaa sekä tuomioiden tehokasta täytäntöönpanoa. Yleiskokous on kiinnittänyt

huomiota siihen, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuminen päätösten toimeenpanossa on haasteita useissa jäsenmaissa.

Yleistyvät konfliktit ja sodat, resurssien epäoikeudenmukainen jako ja ilmastonmuutos vahvistavat muutoliikettä. Yleiskokous on tarkastellut siirtolaisuutta ja pakolaisuutta ihmisoikeusnäkökulmasta. Kertomusvuonna yleiskokous on käsitellyt aihetta maahanmuuton hallinnan näkökulmasta. Myös turvapaikanhakijoita koskevat traagiset tapahtumat Välimerellä ovat herättäneet huolta yleiskokouksessa.

Polarisoitunut yhteiskunnallinen ilmapiiri on heikentänyt naisten oikeuksien toteutumista Euroopassa. Vaikka naisten rooli päätöksenteossa on kasvanut ja tasa-arvolainsäädäntö on kehittynyt, kohtaavat naiset edelleen paljon haasteita, kuten väkivaltaa, taloudellista epätasa-arvoa ja syrjintää. Yksi osoitus kiristyneestä ilmapiiristä kertomusvuoden aikana oli Latvian parlamentin ehdotus irtaantua Istanbulin sopimuksesta. Ehdotus aiheutti laajoja mielenosoituksia Latviassa ja mobilisoi ennennäkemättömällä tavalla myös kansainvälisen yhteisön. Päätös siirrettiin vuodelle eteenpäin Latvian seuraaville valtiopäiville. Myös YK:n kestävä kehityksen tavoitteet sekä sosiaaliset oikeudet, kuten oikeus terveyteen ja asumiseen, ovat olleet kertomusvuonna esillä yleiskokouksen keskusteluissa.

Geopoliittinen tilanne ja puolustusmenojen kasvu sekä maailmantalouden ennakoimattomuus vaikuttavat jäsenmaiden talouspolitiikkaan. Useimmiten heikommassa asemassa olevat kärsivät eniten valtioiden menokiristyksistä. Yleiskokous muistuttaa ihmisoikeusperustaisen sosiaalipolitiikan merkityksestä.

Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous korostaa ihmisoikeuksien turvaamisen merkitystä myös urheilun saralla. Yleiskokous muistuttaa sellaisista periaatteista kuin osallisuus, tasa-arvo ja ihmisarvo, ja se toteaa, että urheilua ei tulisi käyttää politiikan välineenä ja että myös urheilijoilla on sananvapaus. Kertomusvuonna yleiskokous on ottanut kantaa vastuunkannosta urheilussa sekä selvittänyt ihmisoikeuksien toteutumista olympialiikkeessä.

Jäsenvelvoitteiden seuranta, eli monitorointiprosessi, on yksi yleiskokouksen tärkeimmistä tehtävistä. Monitoroinnin kohdemaita ovat tällä hetkellä Armenia, Azerbaidžan, Bosnia ja Hertsegovina, Georgia, Unkari, Moldovan tasavalta, Puola, Serbia, Turkki ja Ukraina. Useampi näistä maista on ollut monitoroinnin kohteena Euroopan neuvostoon liittymisestään lähtien. Monitoroinnista maat siirtyvät jälkimonitorointiin, joka kertomusvuonna lopetettiin Bulgarian osalta. Monitorointiprosessia kutsutaan joskus EU-jäsenyyden eteisenä, sillä se auttaa EU:n hakijamaita täyttämään myös EU:n jäsenyysehdotuksia. Monitorointiprosessissa on ollut haasteita niin raporttien valmistumisen kuin raporttien saatavuuden kanssa.

Yhteistyö lähialueiden maiden kanssa auttaa edistämään järjestön arvoja myös järjestön ulkopuolella. Kertomusvuonna yleiskokous on seurannut erityisen tarkasti Gazan tilannetta. Samalla kun Hamasin terrori-isku tuomitaan jyrkästi, yleiskokous tuomitsee myös Israelin suhteettomat vastatoimet. Huoli gaza-laisten humanitaarisesta tilanteesta on suuri. Lisäksi yleiskokous on käsitellyt Kazakstania koskevan raportin sekä vahvistanut edelleen yhteistyötään Valko-Venäjän ja Venäjän demokraattisten voimien kanssa.

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta on erittäin aktiivinen toimija parlamentaarisessa yleiskokouksessa. Valtuuskunnan jäsenillä on vuoden aikana ollut peräti kuusi raportointitehtävää. Puheenjohtaja Miapetra Kumpula-Natri (sd) on tehnyt tärkeää työtä Ukrainan lasten hyväksi. Lisäksi valtuuskunnassa on edistetty tasa-arvotyötä. Suomen valtuuskunnan panos demokratian kriisin torjumiseksi oli eduskunnassa 27.11.2025 järjestetty seminaari, jossa kerrottiin ennakoinnin ja varautumisen merkityksestä yhteiskunnallisen resilienssin vahvistamiseksi. Tämä tukee yleiskokouksen ja Euroopan neuvoston tavoitteita demokraattisen turvallisuuden vahvistamiseksi. Valtuuskunnan yhteistyö ulkoministeriön kanssa on toiminut hyvin.

2. Suomen valtuuskunnan toiminta

Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunta on toiminut aktiivisesti puheenjohtajan Miapetra Kumpula-Nattrin johdolla. Osana yleiskokouksen rotaatiota puheenjohtaja Kumpula-Natri valittiin yleiskokouksen yhdeksi varapuheenjohtajaksi kaksivuotiskaudelle 2025–2026. Lisäksi puheenjohtaja Kumpula-Natri on toiminut Ukrainan lapset -verkoston varapuheenjohtajana ja valtuuskunnan varapuheenjohtaja Saara-Sofia Sirén (kok) oikeudellisen komitean nuorisoraporttina. Valtuuskunnassa tapahtui muutos, kun varajäsen Pauli Aalto-Setälä (kok) jätti valtuuskunnan. Hänen tilalleen varajäseneksi valittiin Henrik Vuornos (kok).

Kertomusvuoden aikana valtuuskunnan jäsenet ovat toimineet raportteina yhteensä kuudessa yleiskokouksen raportissa. Puheenjohtaja Kumpula-Natri valmisti tammikuun istunnossa poliittisen komitean raportin kiireelliseen keskusteluun aiheesta *European commitment to a just and lasting peace in Ukraine*. Lisäksi Kumpula-Natri valmistelee monitorointikomiteassa määräaikaisraporttia Kreikasta yhdessä Laura Castelin kanssa (Espanja, UEL). Varapuheenjohtaja Saara-Sofia Sirén valittiin puolestaan monitorointikomitean Ukraina-raporttina. Hän valmistelee Ukrainan jäsenyysselvointien seurantaa koskevan raportin yhdessä Damien Cottierin kanssa (Sveitsi, ALDE). Valtuuskunnan varajäsen Tuula Haatainen (sd) jatkoi tasa-arvokomiteassa raporttinsa *Enhancing cooperation between parliaments and equality bodies* valmistelua. Varajäsen Petri Honkonen (kesk) taas työsti maahanmuuttokomiteassa raporttia aiheesta *Artificial Intelligence and Migration*. Raportti hyväksyttiin lokakuun istunnossa. Varajäsen Anna-Kristiina Mikkonen (sd) jatkoi oikeudellisessa komiteassa raporttinsa *Ensuring better protection of whistleblowers in Europe* työstämistä.

Puheenjohtaja Kumpula-Natri vieraili 23.–24.2.2025 Kiovassa, Ukrainassa. Hän osallistui täysimittaisen sodan kolmivuotispäivän muistotilaisuuteen. Ohjelmassa oli tapaamisia parlamentissa, vierailut siviilien ja sotavankien kohtelun koordinaatiokeskuksessa ja lastensairaalaissa sekä osallistuminen *Yalta European Strategy Conference* -konferenssiin. Kumpula-Natri piti puheenvuoron konferenssin päätöspaneelissa. Kumpula-Natri pääsi mukaan myös valtionpäämiesten kokoukseen, jota veti presidentti Volodymyr Zelenskyi.

Varajäsen Tuula Haatainen osallistui osana tasa-arvokomitean valtuuskuntaa 9.–12.3.2025 New Yorkissa järjestettyyn *69th Session of the Commission on the Status of Women (CSW69)* -istuntoon, jossa juhlistettiin Pekingin toimintaohjelman 30-vuotisjuhlavuotta. Pekingin toimintaohjelma on maailman kattavin ja kunnianhimoisin suunnitelma naisten ja tyttöjen tasa-arvoisten oikeuksien saavuttamiseksi. Haatainen piti puheenvuoron kokouksen yhteydessä järjestetyssä Afari Institute for Civil Society and Citizenship -instituutin korkean tason tilaisuudessa.

Eduskunnan ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko osallistui 20.–21.3.2025 Strasbourgissa järjestettyyn Euroopan neuvoston puhemieskonferenssiin. Konferenssin teemoina olivat demokratian puolustaminen ja turvaaminen, sananvapauden puolustaminen epävakaina aikoina ja puuttuminen poliittikkoihin kohdistuvaan väkivaltaan. Varapuhemies Risikko painotti, että poliittikkoihin kohdistuva väkivalta saatetaan estää ihmisten halua osallistua politiikkaan, mikä on uhka demokratian toteutumiselle. Risikko nosti esiin Suomen kokonaisturvallisuusmallia, joka on myös eduskunnan turvallisuusrakenteen pohjalla.

Valtuuskunta tapasi 2.4.2025 lainsäädäntöneuvos Krista Oinosen ulkoministeriön ihmisoikeustuomioistuin- ja -sopimusasioiden yksiköstä, joka toimii valtioasiamiehenä Euroopan ihmisoikeustuomioistuinmessä. Tapaamisen teemana oli välineellistetty maahanmuutto ja se, miten Suomi osallistuu ja vaikuttaa oikeudelliseen vuoropuheluun, jotta ilmiön luonne, laajuus ja vakavuus huomioitaisiin EIT:n oikeuskäytännössä. Yksi keino on kolmansien osapuolten väliintulo, jota Suomi sai luvan toteuttaa EIT:n käsitteilyssä olevissa välineellistetyin maahanmuuton tapauksissa Puolassa, Liettuassa ja Latviassa.

Brysselissä järjestettiin 4.4.2025 European Whistleblowing Instituten konferenssi, jossa yhtenä puhujana oli valtuuskunnan varajäsen Anna-Kristiina Mikkonen, joka valmistelee oikeudellisessa komiteassa ilmi-antajien suojelua peräänkuuluttavaa raporttia. Vierailun yhteydessä Mikkosella oli myös muita raporttiin liittyviä tapaamisia.

Varajäsen Petri Honkonen vieraili 6.5.2025 Euroopan rajavalvontavirasto Frontexin päämajalla Varso-
vassa osana tekoälyä ja maahanmuuttoa käsittelevän raporttinsa valmistelua. Frontexissa Honkonen pääsi tutustumaan järjestön näkökulmiin ja toimintatapoihin.

Puheenjohtaja Miapetra Kumpula-Natri osallistui 12.5.2025 Strasbourgissa järjestettyyn *European Dialogue on Internet Governance* -vuoropuheluun. Poliittisen komitean edustajana Kumpula-Natri moderoi keskustelua, jossa pohdittiin parlamenttien roolia oikeuksien suojelemisessa digitaalisen hallinnon kehittyessä.

Valtuuskunta järjesti 15.5.2025 eduskunnassa *Conference on deported Ukrainian Children: European actions* -konferenssin yhteistyössä yleiskokouksen Ukrainan lapset -verkoston kanssa. Tilaisuuden tervetulo-
puheenvuoron piti puhemies Jussi Halla-aho. Tilaisuuden suojelijana toimi Suomen tasavallan presiden-
tin puoliso Suzanne Innes-Stubb. Konferenssissa pohdittiin vastuuvollisuuskysymyksiä sekä lasten pa-
lauttamiseen, tukemiseen ja rehabilitaatioon liittyviä kysymyksiä.

Suomen valtuuskunta isännöi 16.5.2025 parlamentaarisen yleiskokouksen sosiaalikomitean kokouksen eduskunnassa. Kokouksen avauspuheenvuoron piti puheenjohtaja Kumpula-Natri, ja sen yhteydessä jär-
jestettiin sosiaalisesta polkumyynnistä asiantuntijakuuleminen, jossa kuultiin esimerkkejä Suomesta.

Varapuheenjohtaja Saara-Sofia Sirén puhui 24.6.2025 Strasbourgissa Pohjoismaiden pysyvien edustusto-
jen yhteisseminaarissa *Calling men and boys into gender equality online*. Nettivihaa ja väkivaltaa käsitte-
levässä paneelikeskustelussa puhuivat Sirénin lisäksi naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi laadi-
tun Istanbulin sopimuksen valvontaelin GREVIO:n jäsen María Rún Bjarnadóttir, Ruotsin entinen perus-
palveluministeri Annika Strandhäll ja Norjan sosiaalidemokraattisen puolueen nuorisojärjestön puheen-
johtaja Gaute Skjervø. Erityinen huolenaihe tasa-arvon näkökulmasta on nuorten miesten yhä konserva-
tiivisemmat näkemykset ja väkivaltaisemmat kommentit naisia kohtaan internetissä.

Valtuuskunta tapasi Valko-Venäjän demokraattisten voimien edustajia 25.6.2025 Strasbourgissa. Keskus-
teluissa puhuttiin Svatlana Tsih'anouskajan aviomiehen Sjarhei Tsih'anouskin vapauttamisesta ja siitä,
mitä vaikutuksia sillä on demokraattisten voimien koordinaationeuvostolle (Coordination Council). Li-
säksi kuultiin ajantasaista tietoa Valko-Venäjän tilanteesta ja toisinajattelijoihin kohdistuvasta vainosta.
Valkovenäläiset pyysivät jäsenmailta apua passien ja viisumeiden kanssa. Suomen edustajat vakuuttivat,
että Valko-Venäjän demokraattisilla voimilla on Suomen tuki.

Puheenjohtaja Kumpula-Natri osallistui 22.8.2025 Jürmalassa, Latviassa järjestettyyn Pohjoismaiden ja
Baltian maiden NB8-kokoukseen. Agendalla oli keskustelua demokratiaan kohdistuvista hyökkäyksistä,
Itämeren turvallisuustilanteesta ja puolustuksesta. Kokouksessa allekirjoitettiin NB8-maiden yhteinen
julkilausuma.

NB8-yhteistyö on olennainen osa yleiskokouksen työtä istuntoviikoilla. Säännöllisissä kokouksissa kes-
kustellaan samanmielisten kesken istuntoviikon asioista, keskustelualoitteista sekä laajemmin Euroopan
neuvoston asioista. Yhteistyön voima nähtiin siinä tilanteessa, kun Latvian parlamentti oli äänestämässä
Istanbulin sopimuksesta irtaantumista marraskuun alussa. NB8-maiden puheenjohtajat saivat

nopealla aikataululla ennen äänestystä puheenjohtaja Kumpula-Natri johdolla koordinoitua kirjeen Latvian parlamentille, jossa puheenjohtajat esittivät vakavan huolensa mahdollisesta irtautumisesta.

Valtuuskunnan jäsen Minna Reijonen (ps) ja varajäsen Petri Honkonen tapasivat 1.10.2025 Strasbourgissa YK:n palestiinalaispakolaisten avustusjärjestön UNRWA:n edustajia. Keskusteluissa kuultiin järjestön toiminnasta ja tarpeista.

Sodan pitkittyessä ja Ukrainan EU-jäsenyyshakemuksen myötä yleiskokous on päättänyt jatkaa Ukrainan monitorointiprosessia. Suomen valtuuskunnan varapuheenjohtaja Saara-Sofia Sirén valittiin maaliskuussa monitorointikomitean toiseksi Ukraina-raporttijohtajaksi. Raportissa muun muassa selvitetään oikeusvaltion tilaa, demokratiakehitystä ja ihmisoikeustilannetta Ukrainassa. Sirén vieraili raporttijohtajaparin kanssa Kiovassa 8.–10.10.2025 ja tapasi presidentin kanslian, hallituksen, parlamentin, kansalaisjärjestöjen ja valvontamekanismien edustajia. Raportti valmistunee ensi vuoden aikana.

Varajäsen Tuula Haatainen teki raportointitehtävänsä liittyvän tiedonkeruumatkan Budapestiin, Unkariin 20.–21.10.2025. Vierailullaan hän tapasi tasa-arvon parissa työskenteleviä kansanedustajia ja viranomaisia sekä kansalaisyhteiskunnan toimijoita.

Puheenjohtaja Kumpula-Natri osallistui Tallinnassa yleiskokouksen Ukrainan lapset -verkoston järjestämään Ukrainasta kaapattujen lasten rehabilitaatiota käsittelevään seminaariin 18.10.2025.

Varajäsen Haatainen osallistui Euroopan rasismien ja suvaitsemattomuuden vastaisen komission (ECRI) webinaariin 24.10.2025. Hän puhui paneelikeskustelussa ”Tasa-arvoelinten suojelu ja voimaannuttaminen demokratian taantumisen aikoina: oikeudelliset standardit, yhteistyö ja strateginen toiminta”.

Valtuuskunnan jäsen Minna Reijonen osallistui 18.–19.11.2025 Jönköpingissä, Ruotsissa järjestettyyn tilaisuuteen, jossa Jönköpingsin kaupungille myönnettiin Euroopan kunnialippu (Flag of Honour) kaupungin kansainvälisestä toiminnasta ja aktiivisuudesta. Reijonen piti seremoniassa puheen sosiaaliskomitean Eurooppa-palkinto-alamokitean puolesta.

Suomen kiertävä suurlähettiläs Armeniassa, Azerbaidžanissa ja Georgiassa, Kirsti Narinen briiffasi valtuuskuntaa Georgian tilanteesta 26.11.2025. Valtuuskunnan yhteistyö ulkoministeriön kanssa on erinomaista, ja Suomen pysyvä edustaja Euroopan neuvostossa Sini Paukkunen-Mykkänen tapaa valtuuskunnan aina istuntoviikkojen yhteydessä. Lisäksi järjestetään yhteistä ohjelmaa ja tapaamisia.

Euroopan neuvoston pääsihteeri Alain Berset vieraili Suomessa 27.–28.11.2025. Suomen valtuuskunta isännöi pääsihteerille lounaan, jossa keskusteltiin muun muassa Istanbulin sopimuksesta ja yleiskokouksen tulevasta istunnosta. Pääsihteeri Berset tapasi vierailullaan tasavallan presidentin Alexander Stubb, ulkoministeri Elina Valtonen, Eurooppa-ministeri Joakim Strandin ja oikeusministeri Leena Meren lisäksi eduskunnan puhemies Jussi Halla-ahon. Valtuuskunta järjesti lisäksi yhteistyössä ulkoministeriön, oikeusministeriön ja tulevaisuusvaliokunnan kanssa eduskunnassa seminaarin aiheesta *Can Foresight help guide European Democracies – 46 countries through the Storm? The Finnish experience*. Seminaarin avasi pääsihteeri Berset, ja tilaisuuden päätti puheenjohtaja Kumpula-Natri. Lisäksi eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan varapuheenjohtaja Martin Paasi (kok) piti puheenvuoron. Tulevaisuusvaliokunnan jäsen Timo Hrakka (sd) ja valtuuskunnan varapuheenjohtaja Saara-Sofia Sirén puhuivat puolestaan seminaarin kahdessa paneelissa.

Puheenjohtaja Kumpula-Natri ja varajäsen Honkonen osallistuivat 15.–16.12.2025 Lontoossa yleiskokouksen järjestämään tekoälyä käsittelevään parlamentaariseen konferenssiin. Kumpula-Natri moderoi

paneelikeskustelua tekoälystä, ihmisoikeuksista ja eettisten standardien varmistamisesta. Honkonen oli yksi paneelin puhujista.

3. Ukrainan tukeminen – Euroopan neuvoston vahva rooli

Ukrainan presidentti Volodymyr Zelenskyi piti tunteikkaan puheen parlamentaarisen yleiskokouksen ke-säistunnossa Strasbourgissa 23.–27.6.2025. Hän oli kaupungissa allekirjoittamassa yhdessä Euroopan neuvoston pääsihteerin Alain Berset'n kanssa hyökkäysrikostuomioistuimen perustavan sopimuksen. Zelenskyi kiitti puheessaan yleiskokousta, joka on puolustanut Ukrainan oikeutta olla olemassa ja tuo-minnut kaikki yritykset Venäjän miehityksen legitimoimiseksi. Yleiskokous myös teki hyökkäysrikostuo-mioistuimen perustamiseksi ensimmäisen aloitteen. Zelenskyi muistutti puheessaan, että sotatoimien ja sotakaluston lisäksi tarvitaan oikeudellisia keinoja rangaista sotarikollisia teoistaan. Selkeät oikeudelli-set mekanismit muodostavat tehokkaan esteen hyökkäyssotien estämiseksi myös tulevaisuudessa. Pu-heensa jälkeen Zelenskyi jaksoi vielä vastata parlamentaarikoiden kysymyksiin.

Euroopan neuvosto on ottanut vahvan roolin Ukrainan tukemisessa Venäjän aloitettua laittoman hyök-käyssotansa 24.2.2022. Venäjä erotettiin järjestöstä 16.3.2022. Vuonna 2023 Reykjavíkissa pidetyssä Eu-roopan neuvoston huippukokouksessa perustettiin vahinkorekisteri, johon kerätään hyökkäyssodan ai-heuttamia vahinkoja koskevia korvausvaatimuksia ja todisteita. 16.12.2025 Haagissa 34 maata allekir-joitti sopimuksen Ukrainan kansainvälisen vaadekomission perustamiseksi. Yleiskokous antoi lokakuun istunnossaan sopimukselle myöntävän lausunnon 309 (2025) *Draft convention establishing and internati-onal claims commission for Ukraine* (dok. 16270). Vaadekomissio on hallinnollinen elin, jonka tehtävänä on arvioida sille toimitetut korvausvaatimukset ja määrittää kussakin tapauksessa maksettavan korvauk-sen määrän. Korvausvaatimuksia voivat esittää luonnolliset henkilöt ja oikeushenkilöt, Ukrainan valtio, sen alue- ja paikallisviranomaiset sekä valtion omistamat tai määräysvallassa olevat yritykset. Yleisko-kous on ollut aloitteellinen vastuuvuorollisuuskysymyksessä hyökkäyssodan alusta lähtien, vaikka itse to-teutus tapahtuu hallitustenvälisellä yhteistyöllä.

Presidentti Zelenskyi totesi puheessaan, että yleiskokous on hyväksynyt hyökkäyssodan aloitettua liki 30 päätöslauselmaa Ukrainasta. Kertomusvuonna niitä hyväksyttiin viisi. Jo tammikuun istunnossa Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja Miapetra Kumpula-Natri valittiin poliittisen komitean raportoijaksi ai-heesta *European commitment to a just and lasting peace in Ukraine* (dok. 16106). Päätöslauselmassa 2588 (2025) yleiskokous vaatii Euroopan yhtenäisyyttä ja tukea Ukrainalle ja korostaa turvallisuustakuiden merkitystä ja vastuuvuorollisuutta sotarikoksista. Yleiskokous kehottaa jäsenvaltioita tehostamaan soti-laallista, taloudellista ja humanitaarista apua Ukrainalle, vahvistamaan Venäjän vastaisia pakotteita sekä luomaan korvaus- ja jälleenrakennusmekanismeja. Päätöslauselmassa tunnustetaan myös Ukrainan edistymisen kohti Euroopan yhdentymistä ja tarve vaalia ihmisoikeuksia ja demokraattisia arvoja alu-eella.

Venäjän sotarikokset Ukrainassa vaikuttavat myös laajemmin. Rankaisemattomuus vaarantaa koko kan-sainvälisoikeudellista järjestelmää ja luo vaarallisen ennakkotapauksen tuleviin konflikteihin ja sotiin. Siksi yleiskokous vaatii raportissa *Russian war of aggression against Ukraine: the need to ensure accoun-tability and avoid impunity* (dok. 16152) erityistuomioistuimen perustamista hyökkäyssodan käsittele-miseksi ja korostaa oikeudenmukaisuuden tärkeyttä osana rauhanprosessia. Yleiskokous tukee vahvasti kaikkia Venäjän vastuuvuorollisuuden varmistamiseksi laadittuja mekanismeja sekä Euroopan neuvoston puitteissa kehitettyjä työkaluja. Päätöslauselmassa 1589 (2025) yleiskokous antaa kiitosta Yhdysvalloille pyrkimyksistään neuvotella tulitauosta, mutta muistuttaa samalla, että kestävä rauha saavutetaan vain oikeudenmukaisella rauhalla, jossa hyökkääjävaltio saatetaan vastuuseen teoistaan. Venäjän jäädytet-tyjä varoja tulisi käyttää Ukrainan ja hyökkäyssodan uhrien hyväksi. Lisäksi tulisi edelleen vahvistaa ja

lisätä Venäjän vastaisia sanktioita. Ministerikomitealle osoitetussa suosituksessa 2294 (2025) yleiskokous kiittää ministerikomiteaa vastuuvellisuuden esillä pitämisestä. Yleiskokous kehottaa ministerikomiteaa edistämään hyökkäysrikostuomioistuinta koskevan sopimuksen allekirjoittamista sekä perustamaan vaadekomissio viipymättä. Lisäksi yleiskokous muistuttaa ehdotuksestaan laatia rekisteri kaikista henkilöistä, jotka ovat olleet osallisina lapsikaappauksissa.

Lasten pakkosiirrot ja siviilien kidutukset ovat vakavia kansainvälisoikeudellisia rikkomuksia, joihin Venäjä on syyllistynyt Ukrainassa. Raportissa *Legal and human rights aspects of the Russian Federation's aggression against Ukraine* (dok. 16193) muistutetaan, että Venäjä on systemaattisesti käyttänyt kidutusta, raikauksia ja pakkosiirtoja osana hyökkäystään Ukrainaa vastaan, mikä täyttää sotarikosten kaikki tunnusmerkit. Päätöslauselmassa 2605 (2025) yleiskokous vaatii kaikkien laittomasti pidätettyjen ukrainalaissiviilien vapauttamista ja korostaa välitöntä kansainvälistä vastuunkantoa kaapattujen lasten palauttamiseksi. Muun muassa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ja kansainvälinen rikostuomioistuin ovat aktiivisesti tutkineet ja käsitelleet näitä rikoksia, mutta yhteistyön puute Venäjän taholta vaikeuttaa oikeuden toteutumista. Yleiskokous ilmaisee myös huolensa Yhdysvaltojen uuden hallinnon ulkopoliitikasta, jonka uskotaan vaarantavan globaaleja vastuuvellisuuspyrkimyksiä.

Venäjän joukot ovat syyllistyneet systemaattiseen ukrainalaisten sotavankien kidutukseen, mielivaltaisiin teloituksiin ja epäinhimilliseen kohteluun. Vapautetut sotavangit kertovat sairauksista, hoidon puutteesta, kielenkäytön rangaistavuudesta, propagandasta ja väkivallasta. Raportissa *Support for political negotiations to enforce exchange and release of prisoners of war* (dok. 16197) todetaan, että Venäjä ei noudata Geneven sopimuksia eikä salli kansainvälistä valvontaa. Kansainvälinen yhteisö, mukaan lukien YK ja Etyjin valvontaelimet, ovat todenneet Venäjän käyttävän kidutusta järjestelmällisesti ja tekojen täyttävän tunnusmerkit rikoksesta ihmisyyttä vastaan. Päätöslauselmassa 2605 (2026) yleiskokous pitää ukrainalaisten sotavankien tilannetta vakavana. Siksi yleiskokous vaatii kansainvälisen yhteisön kiireellistä puuttumista asiaan ja kehottaa kaikkia valtioita tukemaan poliittisia neuvotteluja sotavankien vapauttamisen ja kotiuttamisen nopeuttamiseksi.

Ukrainalaiset toimittajat ovat yhä useammin sotatoimien kohteena, ja useita toimittajia on pidätetty laittomasti Venäjän hyökkäyssodassa Ukrainassa. Raportissa *Journalists matter: the need to step up efforts to liberate Ukrainian journalists held in captivity by the Russian Federation* (dok. 16237) todetaan, että Venäjä on syyllistynyt satoihin mediaan ja media-alan ammattilaisiin kohdistuviin rikoksiin. Venäjällä heitä uhkaavat tekaistut rikossyytteet, kidutus tai jopa kuolema. Vankienvaihdot Ukrainan ja Venäjän välillä ovat osoittaneet, että toimittajien vapauttaminen on haastavaa. Päätöslauselmassa 2618 (2025) vaaditaan lisäämään painetta toimittajien vapauttamiseksi ja tukea ukrainalaismedioille. Yleiskokous ehdottaa Victory for Victoria -muistopäivää sodasta kärsineille toimittajille.

3.1. Ukrainassa kaapatut lapset

Suomen valtuuskunnan puheenjohtaja Miapetra Kumpula-Natri toimii varapuheenjohtajana yleiskokouksen Ukrainan lapset -verkostossa. Vuonna 2024 perustettu verkosto pyrkii aktiivisesti edistämään toimia, joilla sodasta kärsiviä lapsia voidaan auttaa. Verkosto on vierailut Ukrainassa, ja se järjestää ympäri Eurooppaa seminaareja ja muita tilaisuuksia, missä käsitellään lasten rehabilitointia sekä tuetaan Venäjän kaappaamien lasten palauttamista Ukrainaan. Ukrainalaisia lapsia on sodan aloittamisen jälkeen evakuoitu huomattava määrä myös Eurooppaan, eikä varsinkaan kaikkien perheettömien lasten tilanteesta ole tällä hetkellä selvyyttä.

Verkoston ja valtuuskunnan yksi päätapahtumista vuonna 2025 oli eduskunnassa 15.5.2025 järjestetty *Conference on deported Ukrainian Children: European actions*. Konferenssi toi yhteen eri eurooppalaisten parlamentaaristen yleiskokousten edustajia ja antoi osallistujille mahdollisuuden koordinoida yhteisiä toimiaan Venäjän federaatioon ja Valko-Venäjälle pakkosiirrettyjen lasten tukemiseksi.

Keskustelunaiheisiin kuuluivat vastuuvellisuus ja oikeuden palauttaminen Ukrainan lasten laittoman pakkosiirron osalta sekä heidän mahdollisen palauttamisensa käytännöt samoin kuin heidän tulevat tarpeensa, kuntoutuksensa ja uudelleen integroitumisensa. Konferenssissa hyväksytyssä yhteisessä lausunnossa todetaan, että ukrainalaisista lapsista ei voida neuvotella. Oikeudenmukaista ja kestävästä rauhaa ei voi olla ilman kaikkien karkotettujen ja pakkosiirrettyjen ukrainalaislasten ehdotonta palauttamista. Näiden lasten turvallisen ja välittömän kotiuttamisen on oltava olennainen osa mitä tahansa tulevaa rauhansopimusta. Konferenssiohjelma löytyy liitteestä kuusi.

4. Sääntöpohjaisuus uhattuna ja demokratian kriisi

Euroopan neuvosto on Winston Churchillin aloitteesta vuonna 1949 syntynyt rauhanprojekti. Toisen maailmansodan raunioiden vielä sauhutessa syntyi idea siitä, että ihmisoikeuksia kunnioittamalla, demokratiaa edistämällä ja oikeusvaltiota rakentamalla luodaan vakautta ja hyvinvointia. Euroopan neuvosto on 76-vuotisen historiansa aikana tehnyt merkittävän panoksen sääntöpohjaisen multilateralismin puolesta, ja luonut yhteisen eurooppalaisen tilan, joka perustuu Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja jonka toimivuutta valvoo Euroopan ihmisoikeustuomioistuin. Euroopan neuvosto on ensisijaisesti normatiivinen järjestö, jonka tarkoituksena on ollut luoda valtioita sitovia kansainvälisiä sopimuksia. Näiden sopimusten noudattaminen ohjaa valtioiden toimintaa kohti järjestön edistämien arvojen toteutumista. Tästä syystä järjestöön on hyväksytty myös sellaisia maita, joiden ihmisoikeustilanne ja demokratiakehitys ei ole ollut hyvällä tasolla.

Kun maailma on muuttunut yhä moninapaisemmaksi ja autoritaariset voimat ovat vahvistuneet, on alkanut esiintyä sääntöpohjaisen maailmanjärjestyksen kyseenalaistamista ja jopa sivuuttamista kokonaan. Kansainväliset järjestöt saattavat näyttää tehottomilta ja hampaattomilta maailmassa, jossa vahvat jyräävät. Yleiskokous on huolissaan tästä kehityksestä, joka heijastuu suhtautumisessa niin kansainvälisiin sopimuksiin kuin kansainväliseen yhteistyöhön. Ihmisoikeuksien päällimmäinen tarkoitus on suojella heikompia vahvojen maailmassa. Siksi sääntöperustaista maailmanjärjestystä on puolustettava, tuettava ja vahvistettava.

Raportissa *The need for a renewed rules-based international order* (dok. 16087) todetaan, että maailmalla meneillään olevat useat konfliktit haastavat yhteisiin sääntöihin perustuvaa kansainvälistä yhteistyötä, johon Euroopan neuvosto ja muut kansainväliset järjestöt pohjautuvat. Laittomat hyökkäyssodat ja miehitykset, siviileihin kohdistuva uhka ja ydinaseilla uhkailu murentavat uskoa tulevaisuuteen tilanteessa, jossa pitäisi keskittyä ratkaisemaan eksistentiaalisia kysymyksiä, kuten ilmastomuutosta.

Arvoja ja sääntöjä puolustaessa tarvitaan kuitenkin myös realismia, jotta Euroopan ääni tulisi kuuluviin. Päätöslauselmassa 2581 (2025) yleiskokous kehottaa kaikkia jäsenmaita sitoutumaan YK:n yleiskokouksen *The Pact for the Future* -päätöslauselmaan, sillä vain vahvistamalla ja noudattamalla yhteisiä sääntöjä voimme varmistaa rauhallisen yhteiselon. Euroopan neuvoston tulisi myös lisätä vuoropuhelua globaalin etelän kanssa ja vahvistaa rooliaan YK:n kumppanina. Myös parlamentaarisen diplomatian vahvistamisella lisätään ymmärrystä toisia kohtaan. Ministerikomitea saa suosituksessa 2288 (2025) kehotuksen viitata Euroopan neuvoston tehtävään demokraattisen turvallisuuden takaajana ja hakea sen perusteella järjestölle asemaa alueellisena järjestönä YK:n peruskirjan artiklan 52 mukaisesti. Suhteita YK:n kanssa tulisi myös laajentaa.

4.1. Hybridivaikuttaminen – uhka demokratialle ja sananvapaudelle

Valtioihin kohdistuva uhka tulee useimmiten rajojen ulkopuolelta, mutta demokratiaa heikennetään usein sisältäpäin. NykYTEknologia ja digitalisaatio mahdollistavat yhteyksien ja kontaktien luomisen globaalisti, mikä laajentaa ymmärrystä ja osaamista, mutta siinä on myös riskinsä. Kun tekoäly kehittyy ja

kaikenlaisen tiedon saatavuus lisääntyy, hämärtyy vuorostaan totuuden ja väärän tiedon välinen raja. Niin sanotussa totuuden jälkeisessä maailmassa, jossa kaikki taistelevat kaikkien huomiosta, äänekkäin ja räikein saa usein eniten tilaa. Monet valtiot pyrkivät vaikuttamaan ihmisten käyttäytymiseen ja mieliteiden muodostumiseen sosiaalisen median kautta. Kun luottamus rapautuu, jäljelle jää epäluulo, jolloin tietoon perustuva päätöksenteko vaikeutuu. Kuitenkin tietoon perustuva päätöksenteko nimenomaan on toimivan demokratian perusedellytys.

Ulkomaisella vaikuttamisella tarkoitetaan ulkomaisten toimijoiden – mukaan lukien valtioiden – tai näiden edustajien tahallista, piilotettua ja manipulatiivista puuttumista toisen valtion asioihin tavoitteenaan häiritä maan demokraattisen järjestelmän toimintaa. Raportissa *Foreign interference: a threat to democratic security in Europe* (dok. 16131) käydään läpi ulkomaisen sekaantumisen eri muotoja, kuten disinformaatiota, hybrdivaikuttamista sekä taloudellista ja poliittista vaikuttamista. Päätöslauselmassa 2593 (2025) yleiskokous korostaa, että ulkomainen vaikuttaminen on vakava uhka Euroopan demokraattiselle turvallisuudelle. Yleiskokous tuomitsee erityisesti Venäjän pyrkimykset manipuloida vaaleja, vaalikampanjoita sekä kansanäänestyksiä. Jäsenmaita kehoitetaan vahvistamaan demokraattisia instituutioita, tarkentamaan kansallista lainsäädäntöä ja parantamaan jäsenmaiden välistä koordinaatiota sekä edistämään digitaalista medialukutaitoa, toimittajien suojaa ja kansalaisosallistumista. Lisäksi painotetaan kansainvälistä yhteistyötä ja kohdennettujen pakotteiden asettamista tämän globaalin turvallisuushaasteen torjumiseksi. Suosituksessa 2292 (2025) ministerikomitealta pyydetään kansainvälisten järjestöjen kanssa koordinoitua vastausta Venäjän vaikuttamiseen. Jäsenmaiden tulee varmistaa vapaat ja reilut vaalit sekä toimia koordinoitusti disinformaation ja algoritmisen manipuloinnin torjumiseksi. Lisäksi pitää edistää yhteiskunnallista resilienssiä ja luoda selkeä operatiivinen määritelmä poliittisten linjauksien tueksi.

Yleiskokous ilmaisee syvän huolensa Venäjän kasvavasta uhasta ja uhosta raportissa *Russia: new threats to European democracies* (dok. 16272). Venäjä vaikuttaa hybriditoiminnallaan naapurivaltioihin ja pyrkii toiminnallaan horjuttamaan demokraattisia yhteiskuntia. Lennokki-iskut Ukrainassa ovat lisääntyneet, ja eskalaation myötä yhä useampi uhri on siviili. Päätöslauselmassa 2622 (2025) tuomitaan vahvasti Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa sekä Venäjän käyttämät hybrdivaikuttamisen toimet, kuten välineellistetty maahanmuutto, kyberhyökkäykset, disinformaatiokampanjat sekä operaatiot kriittistä infrastruktuuria kohtaan. Nämä toimet ovat omiaan heikentämään yhteiskuntia. Pelottelu ja uhkailu vaikuttavat myös demokratian toteutumiseen. Jäsenmaiden on vahvistettava demokraattista resilienssiä, ennakkointia ja varautumista sekä pohtia ei-sotilaallisia vastauksia lennokkihäirintään. Euroopan neuvoston tulisi vahvistaa toimintaansa demokraattisen turvallisuuden varmistamiseksi.

Sosiaalinen media on mennyt perinteisen median ohi tiedon jakamisessa ja monen osalta myös tietolähteenä, mikä vahvistaa osaltaan polarisaatiota yhteiskunnassa. Algoritmit vahvistavat vastakkainasettelua, sillä ne hyvin usein edistävät kielteisiä viestejä, jolloin myönteiset viestit hukkuvat informaatiotulvaan. Raportissa *Regulating content moderation on social media to safeguard freedom of expression* (dok. 16089) korostetaan tasapainoisen sisällön moderoinnin tarvetta sosiaalisessa mediassa sananvapauden suojelemiseksi samalla kun puututaan haitallisen sisällön aiheuttamiin haasteisiin. Yleiskokous kehottaa päätöslauselmassaan 2590 (2025) sosiaalisen median yrityksiä välttämään sananvapautta rajoittavia käytäntöjä ja varmistamaan, että niiden ehdot ovat selkeät ja helposti saatavilla ja että käyttäjän perusoikeudet toteutuvat. Yritysten tulee tarjota alustojen valvojille riittävä koulutus ja inhimilliset työolosuhteet sekä hyödyntää asianmukaisesti myös automatisoituja sisällönvalvontatyökaluja. Lisäksi some-yritysten on ilmoitettava käyttäjille kaikista valvontatoimista sekä tarjottava saavutettava ja käyttäjäystävällinen valitusmenettelyjärjestelmä. Jäsenmaiden tulisi tarkentaa lainsäädäntöään, jotta sananvapaus voidaan turvata paremmin myös sosiaalisessa mediassa.

4.2. Demokratian vahvistaminen

Yleiskokous on jo pitkään puhunut demokratian kriisistä. Reykjavíkissa vuonna 2023 pidetyssä huippukokouksessa hyväksyttiin Reykjavíkin demokratiaperiaatteet, jossa listataan kymmenen periaatetta demokratian taantumisen estämiseksi ja demokraattisen resilienssin vahvistamiseksi Euroopassa.

Euroopan neuvoston pääsihteeri Alain Berset on nostanut demokratian puolustamisen tärkeäksi prioriteetikseen. Hänen perustamansa *Towards a New Democratic Pact for Europe* -ohjelman tavoitteena on vastata demokratiaan kohdistuviin haasteisiin ja yhteiskunnallisen luottamuksen rapautumiseen vahvistamalla demokratian perustaa ja uudistamalla sitä. Prosessi etenee kohti mahdollista huippukokousta ja sopimustekstiä vuosina 2026–2027. Sen kolme pilaria ovat demokraattinen oppiminen ja osallistuminen, näiden suojeleminen sekä uudistaminen, mikä sisältää koulutuksen, median vapauden, disinformaation torjunnan ja teknologisesti ajanmukaiset osallistumismuodot. Tavoitteena on palauttaa luottamus, lisätä osallistavuutta ja torjua digitaalista manipulointia samalla kun korostetaan kulttuurin, taiteen ja luotettavan tiedon merkitystä sekä nuorten ja vähemmistöjen aktiivista roolia. Osana ohjelman jalkauttamista Berset vieraili Suomessa 27.–28.11.2025 tutustumassa Suomen osaamiseen ennakoinnissa ja varautumisessa sekä yhteiskunnallisen resilienssin vahvistamisessa.

Poliittisten puolueiden edustuksellisen toiminnan rapautuminen on osa laajempaa demokratian taantumisen trendiä. Raportin *Political parties and democracy* (doc. 16248) tavoitteena on tunnistaa parhaat käytännöt demokraattisen hallinnon vahvistamiseksi ja sen pohjalta kehittää käytännön suosituksia kansalaisten osallistumisen parantamiseksi sekä samalla tarjota pohjaa yleisön luottamusta vahvistaville toimille. Päätöslauselmassa 2625 (2025) todetaan, että puolueet ovat demokraattisen uudistumisen olennainen moottori. Yleiskokous kehottaakin puolueita luomaan uudelleen yhteyden kansalaisiin luottamuksen rakentamiseksi. Nykyisessä maailmantilanteessa puolueilla on erityinen velvollisuus toimia demokratian puolustajina ja puskurina epädemokraattisten valtioiden vaikuttamisyrityksiä vastaan.

Yleiskokous haluaa panostaa nuorten osallistumiseen demokratiaan aktiivisina tekijöinä. Raportissa *Youth movements for Democracy* (doc. 16239) todetaan, että nuoret ovat sekä demokratian osallisia että sen aktiivisimpia puolustajia ja luovimpia rakentajia. Nuorten näkökulmat tulisi valtavirtaistaa, ja nuorten asioita tulisi käsitellä neuvostossa monipuolisesti. Päätöslauselmassa 2619 (2025) yleiskokous toteaa, että sen tulisi itse olla suunnannäyttäjä ja vahvistaa nuorten osallistumista yleiskokouksen työhön. Nuorten osallistamisen edistämiseksi ehdotetaan muun muassa nuorisoraporttojen nimittämistä, säännöllistä dialogia nuorten johtamien järjestöjen kanssa sekä nuorisoasioiden neuvoo-antavan toimikunnan perustamista. Suosituksessa 2299 (2025) ministerikomitealle ehdotetaan äänestysien laskemista 16 ikävuoteen.

Raportissa *Interconnections between the Council of Europe and the European Political Community* (16128) tarkastellaan Ranskan presidentti Emmanuel Macronin 9.7.2022 lanseeraamaa ajatusta Euroopan poliittisesta yhteisöstä (EPC), joka toimisi yleiseurooppalaisena poliittisena keskustelufoorumina. Päätöslauselmassa 2602 (2025) kannatetaan EPC:n perustamista ja tavoitteita, jotka liittyvät poliittisen vuoropuhelun ja yhteistyön edistämiseen EU-maiden ja EU:n ulkopuolisten maiden välillä. EPC järjestää puolen vuoden välein epävirallisia huippukokouksia, joihin Euroopan neuvosto on osallistunut korostaen ainutlaatuista rooliaan ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteen edistäjänä. Päätöslauselmassa kehoitetaan tiivistämään yhteistyötä Euroopan neuvoston ja EPC:n välillä, varmistamaan synergiat ja strateginen vuoropuhelu EPC-huippukokouksissa sekä vahvistamaan Euroopan neuvoston asemaa eurooppalaisissa ja globaaleissa monenvälisissä rakenteissa. Lisäksi korostetaan yhteistyön lisäämistä Euroopan unionin kanssa, erityisesti EU:n laajentumisen ja ehdokasmaiden jäsenyysprosessien tukemiseksi.

Monimuotoisuudesta huolimatta eurooppalaiset yhteiskunnat kärsivät alati kasvavasta polarisatiosta ja demokratian haasteista. Kertomusvuonna julkaistussa raportissa *Multiperspectivity in*

remembrance and history education for democratic citizenship (dok. 16090) korostetaan historian opetuksen merkitystä demokraattisen kansalaiskasvatuksen vahvistamisessa. Kiistanalaisten aiheiden käsittely, näkökulmien moninaisuus ja lähdekritiikki opetuksessa edistävät mielipiteiden kunnioittamista, moniarvoisuutta ja monimuotoisuutta. Päätöslauselmassa 2584 (2025) todetaan tarve muuntautumiskykyisille koulutusjärjestelmille, jotka vastaavat yhteiskuntien uusiin haasteisiin. Jäsenmaita kehoitetaan aktiiviseen ja multivektoraaliseen eli monisuuntaiseen yhteistyöhön kasvatus- ja kulttuurialan toimijoiden kanssa.

Jäsenmaiden on omaksuttava osallistavia toimintalinjoja, joilla vahvistetaan yleisön luottamusta maiden instituutioihin. Yleiskokous keskusteli kesäkuun istunnossa raportista *Social mobilization, social unrest and police reaction in Council of Europe member States: is there a need for a new social contract?* (dok. 16191) ja hyväksyi päätöslauselman 2610 (2025) jossa vaaditaan osallistavaa demokratiaa keinona vähentää sosiaalisia jännitteitä. Yleiskokous tukee luottamukseen ja vuoropuheluun perustuvaa yhteisöpoliisitoimintaa. Päätöslauselmassa vaaditaan lainvalvontakäytäntöjen jatkuvaa kehittämistä, erityisesti huono-osaisten asuinalueilla.

5. Ihmisoikeuksien toteutuminen ja oikeusvaltioperiaate

Vuonna 2025 Euroopan ihmisoikeussopimus täytti 75 vuotta. Sopimusta voidaan pitää Euroopan neuvoston merkittävimpana saavutuksena ja sen kaiken toiminnan kulmakivenä. Sen jälkeen Euroopan neuvostossa on solmittu useita muita sopimuksia, joilla on vahvistettu ihmisoikeuksia, lopetettu kuolemanrangaistukset Euroopassa, parannettu vähemmistöjen oikeuksia, puututtu korruptioon, toimittu kidutuksen estämiseksi, ylläpidetty sanavapautta, edistetty tasa-arvoa ja torjuttu naisiin kohdistuvaa väkivaltaa sekä suojeltu lasten oikeuksia. Ihmisoikeussopimus yhdessä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kanssa muodostavat maailman edistyneimmän ylikansallisen järjestelmän ihmisoikeuksien suojelemiseksi.

5.1. Oikeusvaltion puolustaminen

Demokratian kriisissä kärsii myös oikeusvaltioperiaate. Lakiin perustuva päätöksenteko on riippuvaista siitä, että lait on laadittu oikeudenmukaisesti sekä perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittavasti. Lait ovat tehokkaita vain, jos niiden mukaan toimitaan ja jos niiden loukkaamisesta tuomitaan. Se edellyttää riippumatonta oikeuslaitosta, joka ei ole poliittisen ohjauksen alaisena. Aidosti demokraattisessa yhteiskunnassa kansalaiset voivat luottaa siihen, ettei kukaan ole lain yläpuolella ja että oikeudenmukaisuus toteutuu yhteiskunnassa.

Yksi oikeusvaltion ja demokratian suurimmista uhkista on korruptio. Yleiskokous kiinnittää toistuvasti raporteissaan huomiota jäsenmaiden korruption tasoon. Silti myöskään Euroopan neuvosto ei ole immuuni korruptiolle. Vuonna 2017 yleiskokouksessa oli korruptioskandaali, jonka seurauksena sisäisten prosessien läpinäkyvyyttä parannettiin ja yleiskokouksen edustajien sidonnaisuusvelvollisuuksien ilmoittaminen aloitettiin. Raportin *Respect for the rule of law and the fight against corruption within the Council of Europe* (dok. 16138) mukaan aika ajoin on tarkistettava sääntöjen ajanmukaisuus ja osoitettava yleiskokouksen jäsenten poliittinen ja taloudellinen riippumattomuus. Päätöslauselmassa 2596 (2025) yleiskokous antaa kiitosta järjestön sihteeristölle, joka on perustanut ilmoituskanavia ja muita prosesseja korruption kitkemiseksi. Lisäksi Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on päättänyt lisätä omien prosessiensa avoimuutta. Myös yleiskokous sitoutuu muokkaamaan omia käytäntöjään ja sääntöjään ja päättää edustajia koskevan sidonnaisuusilmoituksen päivittämisestä. Ministerikomitea saa suosituksessa 2293 (2025) kehotuksen päivittää eettiset säännöstönsä sekä ohjeistaa jäsenmaita tekemään samoin.

Oikeusvaltioperiaatteen toteutuminen edellyttää, että saadut tuomiot pannaan täytäntöön. EIT käsittelee yksilöiden nostamia kanteita omia valtioitaan vastaan. Edellytyksenä on, että asia on ensin käsitelty kaikissa kansallisissa oikeusasteissa. Raportissa *Implementation of judgments of the European Court of Human Rights* (dok. 16134) todetaan, että 79 prosenttia EIT:n tuomioista on pantu täytäntöön jäsenmaissa, mikä tarkoittaa sitä, että yli 20 prosenttia kantelijoista joko odottaa asiansa käsittelyä tai ei tule koskaan saamaan asiaansa loppuun käsitellyksi. EIT on pyrkinyt lisäämään tehokkuuttaan, ja päätösten jättäminen jäsenmaissa vaille toimeenpanoa on suuri tragedia, koska se vaikuttaa järjestelmän uskottavuuteen ja luotettavuuteen.

Päätöslauselmassa 2599 (2025) yleiskokous muistuttaa jäsenmaita velvollisuudesta panna tuomiot täytäntöön kohtuullisen ajan kuluessa ja tehokkaasti. Tähän kaikki valtion päämiehet sitoutuivat Reykjavikin huippukokouksessa. Yhdeksällä maalla – Azerbaidžan, Bulgaria, Unkari, Italia, Moldova, Puola, Romania, Turkki, Ukraina – on toimeenpanematta yli 40 merkittävää päätöstä. Kaikilla näillä mailla on myös päätöksiä, joiden osalta on odotettu toimeenpanoa yli viisi vuotta. Näistä Ukraina on tilanteestaan huolimatta ilmaissut vahvan sitoumuksensa täytäntöönpanon edistämiseksi. Yleiskokous kehottaa parlamentaarikkoja seuraamaan tilannetta omissa maissaan. Euroopan komissio saa kiitosta siitä, että se nostaa omissa oikeusvaltioreporteissaan esiin EIT:n tuomioiden täytäntöönpanot jäsenmaissa.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen ratifiointi on edellytys Euroopan unioniin liittymiselle, ja yleissopimuksessa taatut perusoikeudet ovat osa unionin yleisiä oikeusperiaatteita. Tästä huolimatta EU ei ole vielä ihmisoikeussopimuksen sopimuspuoli, mikä tarkoittaa, ettei sopimus sido EU:n toimielimiä suoraan. Raportissa *Legal aspects of the accession of the European Union to the European Convention on Human Rights* (dok. 16126) muistutetaan, että vuonna 2009 voimaan astunut Lissabonin sopimus velvoittaa EU:ta liittymään ihmisoikeussopimukseen. Neuvottelut ovat jatkuneet pitkään, ja suurimmat haasteet liittyvät Euroopan unionin tuomioistuimen (EUT) toimivaltaan. Päätöslauselmassa 2601 (2025) yleiskokous korostaa, että EU:n liittyminen ihmisoikeussopimukseen olisi vahva poliittinen signaali järjestön sitoutumisesta ihmisoikeuksiin. Yleiskokous toivoo pikaista etenemistä neuvotteluissa sekä Euroopan parlamentin tukea sopimukselle.

Raportin *Addressing risks to human rights and the rule of law posed by mercenaries and private military and security companies: a call for comprehensive regulation* (dok. 16092) mukaan yksityiset palkkasotilaat ja sotilaspalvelut toimivat osin sääntelemättömässä tilassa, mikä uhkaa ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta. Venäjän Ukrainassa käyttämät yksityiset sotilaspalvelut tuomitaan. Kieltolistojen sijaan yleiskokous ehdottaa päätöslauselmassa 2583 (2025) näille toimijoille rakentavia toimia, kuten turvallisuusvelvoitteita, koulutusta, lisensointia, avoimia oikeussuojakeinoja väärinkäytöstopauksissa ja vastuuvelvollisuutta. Ministerikomitealle osoitetussa suosituksessa 2289 (2025) todetaan, että palkkasotilaita ja yksityisiä sotilaspalveluita koskevat kansainväliset sopimukset ovat harvassa. Siksi ministerikomitean tulisi selvittää mahdollisuutta laatia aihetta käsittelevä sitova yleissopimus.

5.2. Siirtolaisuus ja pakolaisuus

Maailmassa lisääntyvät konfliktit ja sodat, resurssien epäoikeudenmukainen jako ja ilmastonmuutos pelkäävät vahvistavat muuttoliikettä. Yleiskokous tarkastelee siirtolaisuutta ja pakolaisuutta ihmisoikeusnäkökulmasta. Kertomusvuonna yleiskokous on käsitellyt aihetta maahanmuuton hallinnan näkökulmasta, mutta myös turvapaikanhakijoita koskevat traagiset tapahtumat Välimerellä ovat herättäneet yleiskokouksen huolen.

Raportin *The challenges and needs of public and private actors involved in migration management* (dok. 16192) mukaan jäsenvaltioiden on vahvistettava maahanmuuton hallintaan osallistuvien julkisten ja yksityisten toimijoiden välistä yhteistyötä, olipa kyse sitten ensiavusta, vastaanotosta tai maahanmuuttajien, pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kotouttamisesta. Päätöslauselmassaan 2613 (2025)

yleiskokous kehottaa jäsenmaita antamaan paikallishallinnolle ja paikallisyhteisöille valtuudet suunnitella ja toteuttaa kotouttamishjelmia. Maahanmuuttajien vastaanottoon ja suojeluun osallistuu kirjava joukko yksityisiä ja julkisia toimijoita. Toimijoiden moninaisuus voi herättää kysymyksiä toimivallan jaosta, menettelyjen tehokkuudesta ja kunkin instituution vastuusta. Lisäksi monissa tapauksissa valtiot ovat delegoineet osan vastuistaan ja toimivallastaan kansalaisjärjestöille ja jopa yksityiselle sektorille. Aikana, jolloin maahanmuuttajista puhutaan niin sanotusti ei-toivottuina tulijoina Euroopan maaperällä, on tärkeää muistaa, että valtioilla on heitä kohtaan velvollisuuksia, jotka johtuvat sitoutumisesta kansainvälisiin ihmisoikeusnormeihin.

Suomen valtuuskunnan varajäsen Petri Honkosen laatimassa raportissa *Artificial Intelligence and migration* (doc. 16250) todetaan, että tekoäly muokkaa myös maahanmuutto- ja turvapaikanhakuprosesseja, mikä vaikuttaa niin maahanmuuttajiin, pakolaisiin, turvapaikanhakijoihin kuin heitä vastaanottaviin yhteiskuntiinkin. Päätöslauselma 2628 (2025) muistuttaa, että vaikka teknologiset innovaatiot tarjoavat mahdollisuuksia tehostaa ja parantaa tarjottavia palveluita, on niitä käytettäessä aina taattava ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltioperiaatteiden toteutuminen. Euroopan täytyy aktiivisesti kehittää omaa tekoälyn hallinnointimalliansa eikä hyödyntää vain muiden alueiden luomaa sääntelyä. Tekoälyn turvallinen ja eettinen hyödyntäminen maahanmuuttokysymyksissä edellyttää jäsenvaltioilta vaihekohtaisia turvamenettelyjä, joiden tulee olla pakolaissopimuksen ja Euroopan neuvoston standardien mukaisia. Suosituksessa 2300 (2025) ministerikomiteaa kehoitetaan kannustamaan kaikkia jäsenmaita toimeenpanemaan Euroopan neuvoston yleissopimus tekoälystä ja ihmisoikeuksista sekä laatimaan suositus tekoälyn roolista maahanmuuton hallinnassa.

Yksi maahanmuuton hallintatoimista on ryhmäkarkottamiset. Pakolaisten ryhmäkarkottamiset ovat yleistyneet Euroopassa. Trendi liittyy osaltaan Venäjän hyökkäyssotaan ja välineellistettyyn maahanmuuttoon. Raportin *Putting an end to collective expulsions of aliens* (dok. 16135) mukaan ryhmäkarkottamiset ovat vastoin kansainvälistä oikeutta. Päätöslauselmassa 2595 (2025) yleiskokous muistuttaa, että turvallisuushista huolimatta jokaisen pakolaisen tilannetta pitää tarkastella yksilöllisesti ja hyvän hallintotavan mukaisesti. Yleiskokous on tietoinen valtioille asetettavista sisäisen turvallisuuden ja rajavalvonnan vaatimuksista nykyisessä geopolittisessä tilanteessa, ja se kutsuu jäsenmaita noudattamaan jakamattomia ihmisoikeusperiaatteita. Välineellistetty maahanmuutto tuomitaan jyrkästi, mutta samalla turvapaikanhakijoita pitää suojella.

Raportissa *Saving the lives of migrants at sea and protecting their human rights* (dok. 16195) pahoitellaan sitä, että siirtolaisten hukkumiset Välimerellä jatkuvat. Yli 2 000 siirtolaisen on raportoitu kuolleen Välimerellä pelkästään vuoden 2023 aikana. Päätöslauselmassa 2612 (2025) yleiskokous kehottaa jäsenmaita noudattamaan täysimääräisesti pakolais-, meri- ja kansainvälisiä humanitaarisia sopimuksia, erityisesti YK:n merioikeusyleissopimusta, jonka artikla 98 velvoittaa jäsenmaat varmistamaan, että aluksen päälliköt auttavat viipymättä kaikkia merihädässä olevia. Jäsenmaiden pitää noudattaa täysimääräisesti kansainvälisen humanitaarisen oikeuden, merioikeuden sekä siirtolaisten, pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden suojelua koskevien oikeudellisten välineiden määräyksiä. Jäsenmailla on velvollisuus suojella oikeutta elämään sellaisena kuin se on määritelty Euroopan ihmisoikeussopimuksessa. Suosituksessa 2298 (2025) ministerikomiteaa kehoitetaan kiireellisesti saattamaan loppuun siirtolaisia ja pakolaisia koskeva toimintaohjelma sekä tarjoamaan jäsenmaille tarvittavaa tukea ihmisoikeuksien varmistamiseksi rajavalvonnassaan.

Yleiskokous on keskustellut kertomusvuoden aikana myös maahanmuuttoon ja väestön ikääntymiseen liittyvistä yhteiskunnallisista haasteista Euroopassa. Raportissa *Immigration, one of the answers to Europe's demographic ageing* (dok. 16072) todetaan, että Eurooppa tarvitsee maahanmuuttoa paikkaamaan eläköityvää väestöä. Päätöslauselman 2586 (2025) mukaan valtioiden tulee syntyvyyden kasvua tukevien positiivisten toimien lisäksi parantaa maahanmuuttajien kotoutumista ja sosiaalista

yhteenkuuluvuutta, jotta väestön ikääntymiseen liittyviin haasteisiin voidaan vastata. Maahanmuutto voi olla yksi keino, jolla Eurooppa voisi vastata nykyiseen ja tulevaan työvoimapulaan, erityisesti hoitoalan ammateissa. Yleiskokous kehottaa laittamaan täytäntöön erityisohjelmia siltojen rakentamiseksi eri yhteisöjen välille, muun muassa tukeutumalla kansalaisyhteiskunnan organisaatioihin ja vahvistamalla niiden valmiuksia.

5.3. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Polarisoitunut yhteiskunnallinen ilmapiiri on heikentänyt naisten oikeuksien toteutumista Euroopassa. Vaikka naisten osuus päätöksenteossa on lisääntynyt ja tasa-arvolainsäädäntö on kehittynyt, naiset kohtaavat edelleen paljon haasteita, kuten väkivaltaa, taloudellista epätasa-arvoa ja syrjintää. Yksi osoitus kiristyneestä ilmapiiristä oli Latvian parlamentin ehdotus irtaantua Istanbulin sopimuksesta. Ehdotus aiheutti laajoja mielenosoituksia Latviassa ja mobilisoi ennennäkemättömällä tavalla myös kansainvälistä yhteisöä. Päätös siirrettiin vuodella eteenpäin seuraaviin Latvian valtiopäiviin.

Naisten oikeuksien nykytilanne käsitellään raportissa *Women's rights in Europe – Progress and challenges* (dok. 16211). Sen mukaan naisten oikeuksien pitäminen esillä on auttanut lukuisia naisia etenemään yhteiskunnassa ja saavuttamaan tasa-arvoisia oikeuksia Euroopan maissa. Kuitenkin viime vuosina yhteiskunnan polarisaation, niin sanottujen kulttuurisotien ja ideologisten kiistojen seurauksena naisten oikeuksia on alettu heikentää monissa maissa. Päätöslauselmassa 2614 (2025) todetaan, että kehityssuunnan kääntämiseksi oikealle raiteelle tarvitaan järeitä toimenpiteitä, kuten Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa, lisääntymisoikeuksien puolustamista ja sukupuolistereotyyppien vastustamista.

Vaikka naisten oikeuksia yritetäänkin heikentää, monet naiset ovat onnistuneet etenemään talouselämässä. Raportissa *Women in the economy: employment, entrepreneurship and gender-responsive budgeting* (dok. 16068) kuitenkin todetaan, että pandemian ja monien konfliktien taloudelliset seuraukset ovat osoittaneet sukupuolten tasa-arvon edistämisen haurauden ja sen, kuinka paljon on vielä tehtävää. Vaikka korkeakoulututkinnon suorittaneiden naisten määrä on kasvanut, nuoret naiset valitsevat edelleen nuoria miehiä harvemmin luonnontieteiden, teknologian, tekniikan tai matematiikan tutkinnon. Päätöslauselmassa 2589 (2025) yleiskokous peräänkuuluttaa sukupuolitietoista budjetointia (*gender responsive budgeting*, GRB) kaikilla rahoitus suunnittelun tasoilla. Jäsenmaita kehoitetaan vahvistamaan talousarvion toteuttamisen vastuullisuutta ja seuraamaan tuloksia sukupuolivaikutusten arvioinnin avulla. Lisäksi tulee edistää tasa-arvoista palkkausta ja hoivaan liittyvää tasa-arvoa.

Raportissa *Promoting inclusive participation in parliamentary life: gender equality, accessibility and inclusive policies* (dok. 16183) todetaan, että naiset ja miehet kohtaavat edelleen haasteita yhdistää työtä ja yksityiselämää. Päätöslauselmassa 2615 (2025) yleiskokous toteaa, että kansallisten viranomaisten kyky luoda edellytykset työn ja yksityiselämän tasapainolle ovat avainasemassa sukupuolten välisen tasa-arvon toteutumisessa. Vaikka on edistytty merkittävästi naisten osallistumisessa parlamentaariseen ja poliittiseen elämään Euroopassa, edistyminen on edelleen hidasta ja epätasaista. Perinteistä perhemallia edistävien sukupuolivastaisten liikkeiden nousu uhkaa heikentää edistystä. Sukupuolten tasa-arvon on oltava kaikkien parlamenttien tavoitteena. Tarvitaan selkeitä sääntöjä, jotka sallivat parlamentin jäsenten ja henkilöstön pääsyn tiloihin lasten ja vauvojen kanssa, sekä imetyksen virallista sallimista parlamentin tiloissa. Myös miespoliitikkoja tulisi kannustaa muutosvoimaisiksi toimijoiksi ja työskentelemään sukupuolten tasa-arvon eteen yhdessä naisjohtajien kanssa.

Raportissa *Preventing and combating gender discrimination in health* (dok. 16286) käsitellään Euroopassa laajalle levinnyttä sukupuoleen perustuvaa syrjintää terveydenhuollossa sekä yleisen terveydenhuollon saavutettavuutta. Päätöslauselmassa 2631 (2025) yleiskokous edellyttää sukupuolisensitiivistä terveyspolitiikkaa, kunnioittavaa lääketieteellistä koulutusta, moninaista edustusta tutkimuksessa ja puolueettomia tekoälyjärjestelmiä. Lisäksi yleiskokous painottaa sukupuolisyrjinnän torjumisen taloudellisia

hyötyjä ja kehottaa jäsenmaita ottamaan käyttöön kattavia toimia sukupuoleen liittyviä ennakkoasenteita ja sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa vastaan.

Tasa-arvo ei koske vain naisia, vaan myös miehillä on oikeus tasa-arvoiseen kohteluun. Raportin *Sexual violence against men and boys* (doc. 16250) mukaan miehiin ja poikiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta on ihmisoikeusrikkomus, jonka torjumiseksi vaaditaan niin viranomaisten kuin koko yhteiskunnan toimia. Seksuaaliseen väkivaltaan liittyviä keskeisiä piirteitä ovat muun muassa tekojen ilmoittamatta jättäminen, väkivallan uhrien leimautuminen sekä aiheesta hiljeneminen. Tietoa ja tutkimusta miehiin ja poikiin kohdistuvasta seksuaalisesta väkivallasta on melko vähän jäsenmaissa, mikä johtuu osin myös aliraportoinnista. Päätöslauselmassa 2629 (2025) peräänkuulutetaan miesten ja poikien osallistumista tasa-arvoa koskevien toimintatapojen laadintaan. Tarvitaan koulutusta, lainsäädäntömuutoksia ja tukimuotoja seksuaalisen väkivallan tunnistamiseksi ja kitkemiseksi.

Raportissa *Overcoming age-based discrimination against older persons* (dok. 16091) käsitellään ikääntyvien ihmisten syrjinnän kieltoa. Päätöslauselmassa 2529 (2025) edellytetään ihmisoikeuksiin perustuvaa lähestymistapaa iäkkäiden ihmisten tasa-arvon, ihmisarvon, autonomian ja osallistumisen takaamiseksi kaikissa elämänvaiheissa. Monien maiden nykyinen oikeudellinen kehys eli lainsäädännön kokonaisuus ei tarjoa ikään perustuvan syrjinnän kohdalla samantasoista suojaa kuin muille syrjinnän muodoille. Yleiskokous kehottaa jäsenmaita tarkistamaan lainsäädäntöä ikään perustuvan syrjinnän kieltämiseksi sekä varmistamaan, että tasa-arvoelimillä on valtuudet puuttua näihin syrjintätapauksiin.

5.4. Kestävä kehitys ja sosiaalipoliittiset kysymykset

Sosiaaliset oikeudet, kuten oikeus terveyteen ja asumiseen, ovat olleet esillä yleiskokouksen keskusteluissa kertomusvuonna. Geopoliittinen tilanne, puolustusmenojen kasvu sekä maailmantalouden ennakkoimattomuus vaikuttavat jäsenmaiden talouspolitiikkaan. Useimmiten heikommassa asemassa olevat kärsivät eniten valtioiden menokiristyksistä. Yleiskokous muistuttaa ihmisoikeusperustaisen sosiaalipoliitiikan merkityksestä. Myös YK:n kestävän kehityksen tavoitteet ovat olleet esillä.

Puhdas, turvallinen ja kohtuuhintainen energia on välttämätöntä Euroopan jatkuvan vaurauden turvaamiseksi. Raportin *Analysis and guidelines for a sustainable and socially fair energy transition* (dok. 16182) mukaan se on myös keskeisessä asemassa torjuttaessa saasteiden, ilmastonmuutoksen ja luonnon monimuotoisuuden vähenemisen muodostamaa kolmoiskriisiä. Päätöslauselmassa 2611 (2025) yleiskokous kehottaa jäsenmaita poistamaan fossiilisten polttoaineiden tuet, lisäämään investointeja aurinko- ja tuulienergiaan ja älykkäisiin sähköverkkoihin sekä tukemaan paikallisia aloitteita puhtaan energian tuotannossa, kestävässä liikkuvuudessa ja energiatehokkaammissa rakennuksissa. Lisäksi korostetaan kansalaisten voimaannuttamisen merkitystä erityisesti kuntatasolla ja rajat ylittävän yhteistyön edistämisen tärkeyttä energiaturvallisuuden vahvistamiseksi. Ilman valtion vahvaa väliintuloa markkinavoimat eivät yksinään välttämättä kykene takaamaan oikeudenmukaista energiasaantia.

Korkeat asumiskustannukset, heikot työmarkkinaolosuhteet, kutistuvat sosiaaliturvaverkot, tiukka maahanmuuttopolitiikka ja köyhyys ajavat yhä useampia asumuksiin, jotka eivät täytä kunnollisen asumisen standardeja. Ilmastonmuutos, luonnonkatastrofit ja aseelliset konfliktit uhkaavat yhä useammin oikeutta riittävään asumiseen. Raportissa *Analysis and guidelines to guarantee the right to housing* (dok. 16244) todetaan, että kustannustehokkain ratkaisu tilanteeseen on asunnottomuuden ehkäisy priorisointi ja julkisten välineiden parempi käyttö asunto-oikeuden varmistamiseksi. Raportissa viitataan myös Helsingin kaupungin Asunto ensin -malliin, joka nostetaan esiin hyvänä esimerkkinä torjua nuorten asunnottomuutta. Päätöslauselmassa 2626 (2025) yleiskokous korostaa asumisen olevan ihmisoikeus, mikä tarkoittaa turvallisuutta, rauhaa ja ihmisarvoa sekä peruspalveluiden – vesi, sanitaatio, energia – kohtuuhintaisuutta. Asuntopolitiikassa pitää olla ihmisoikeusperustainen lähestymistapa, johon kuuluu syrjimättömyys, vastuuvallisuus ja osallistuminen.

“Long Covid” and access to the right to health (16088) raportissa yleiskokous rohkaisee jäsenvaltioita omaksumaan ihmisoikeusperustaisen lähestymistavan pitkittyneen covid-taudin torjunnassa. Päätöslauselmassa 2591 (2025) yleiskokous kehottaa jäsenmaita omaksumaan kansallisella tasolla koordinoituja julkisia toimenpiteitä, jotta voidaan vastata potilaiden lääketieteellisiin, sosiaalisiin ja ammatillisiin tarpeisiin ja taata heille pääsy terveydenhuoltoon. Tätä varten jäsenmaiden olisi perustettava monialaisia osaamiskeskuksia. Yleisön tietoisuuden lisääminen, terveydenhuollon ammattilaisten kouluttaminen ja monitieteisten keskustusten perustaminen ovat keskeisiä toimia, jotta voidaan taata asianosaisten perusoikeudet.

Raportissa *Promoting universal health coverage* (dok. 16243) otetaan kantaa siihen, miten edistetään yleistä sairastuvuutta, joka on YK:n kestävä kehityksen tavoitteen 3.8 mukainen kriittinen poliittinen prioriteetti. Päätöslauselmassa 2627 (2025) tunnustetaan terveyden olevan erottamaton osa ihmisoikeuksia ja ihmisarvoa. Lisäksi siinä korostetaan tasa-arvoista pääsyä terveydenhuoltoon, etenkin haavoittuvassa asemassa oleville väestöryhmille, sekä painotetaan perusterveydenhuollon kestävä rahoituksen tarvetta.

5.5. Urheilu ja ihmisoikeudet

Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous korostaa ihmisoikeuksien turvaamisen merkitystä myös urheilun saralla. Yleiskokous muistuttaa osallisuuden, tasa-arvon ja ihmisarvon periaatteiden tärkeydestä ja siitä, miten urheilua ei tulisi käyttää politiikan välineenä, vaan myös urheilijoilla on sananvapaus. Kertomusvuonna yleiskokous on ottanut kantaa vastuunkannosta urheilussa sekä selvittänyt ihmisoikeuksien toteutumista olympialiikkeessä.

Kesäkuussa hyväksyttiin raportti *Protecting human rights in and through sport: obligations and shared responsibilities* (dok. 16196), jossa todetaan, että ihmisoikeudet, hyvä hallinto ja ympäristövastuu on sisällytettävä kaikkiin urheilutapahtumajärjestelyihin. Kansainvälinen jalkapalloliitto FIFA ja Euroopan jalkapalloliitto UEFA ovat edistyneet ihmisoikeusvaatimusten osalta, mutta näiden täytäntöönpano on yhä puutteellista ja epäselvää. Saudi-Arabian valinta vuoden 2034 jalkapallon MM-kisojen isännäksi on herättänyt kovaa kritiikkiä. Päätöslauselmassa 2607 (2025) yleiskokous kehottaa lisäämään sitovia ihmisoikeusehtoja, riippumatonta valvontaa ja uhrien oikeussuojakeinoja kisaisännyyksien yhteydessä. Ministerikomitealle annettussa suosituksessa 2297 (2025) yleiskokous viittaa Euroopan neuvoston laajennettuun urheilun osittais sopimukseen (Enlarged Partial Agreement on Sport, EPAS) ja kehottaa sen mandaatin laajentamista koskemaan myös ihmisoikeuksien ja hyvän hallinnon edistämistä.

Raportissa *The Olympic Movement and peacekeeping: is sport neutrality serving sport values?* (dok. 16185) muistutetaan, että vaikka olympialaisten peruskirja (Olympic Charter) viittaa ihmisoikeuksiin, niiden täytäntöönpano on edelleen epäjohtonmukaista. Päätöslauselmassa 2608 (2025) yleiskokous varoittaa, että puolueettomuudesta ei saa tulla tekosyy toimimattomuudelle vakavien rikkomusten yhteydessä. Yleiskokous kehottaa Kansainvälistä olympiakomiteaa (KOK) vahvistamaan sitoutumistaan ihmisoikeuksiin ja demokraattisiin arvoihin. Urheilun tulee yhdistää ihmisiä ja edistää rauhaa, eikä sen tule olla politiikan väline. Urheilijoiden sananvapaus ihmisoikeuksien puolesta on tärkeää. Kansainvälisiä urheilutapahtumia isännöivien maiden tulee sitoutua ihmisoikeuksiin ja niiden rikkomisista on määrättävä sanktiot. Lisäksi on vahvistettava urheilun roolia rauhan ja yhteisymmärryksen edistäjänä uudistamalla olympialaisten peruskirjaa ja kehittämällä riippumaton valvontaelin.

6. Jäsenvelvoitteiden seuranta

Jäsenvelvoitteiden seuranta eli monitorointiprosessi on yksi yleiskokouksen tärkeimmistä tehtävistä. Monitorointiprosessi perustettiin Suomen silloisen valtuuskunnan jäsenen Tarja Halosen (sd) aloitteesta vuonna 1995. Se muodollistettiin vuonna 1997, kun perustettiin yleiskokouksen monitorointikomitea, jonka tehtävänä on valvoa jäsenvelvoitteiden noudattamista monitoroinnin kohdemaissa. Monitoroinnin kohdemaita ovat tällä hetkellä Armenia, Azerbaidžan, Bosnia ja Hertsegovina, Georgia, Unkari, Moldovan tasavalta, Puola, Serbia, Turkki ja Ukraina. Useampi näistä maista on ollut monitoroinnin kohteena Euroopan neuvostoon liittymisestään lähtien. Monitoroinnista siirrytään jälkimonitorointiin, jonka kohteina ovat Albania, Montenegro ja Pohjois-Makedonia.

Viime vuosina monitorointiraporttien loppuun saattaminen on osoittautunut haasteelliseksi. Esimerkiksi viimeisin Azerbaidžania koskeva monitorointiraportti hyväksyttiin vuonna 2017. Uusi raportti on ollut tekeillä monta vuotta, mutta sen hyväksymistä on hidastanut maassa järjestetyt vaalit ja viimeisimpänä Azerbaidžanin päätös olla osallistumatta yleiskokouksen toimintaan. Viivytykset heikentävät monitorointiprosessin uskottavuutta, vaikka sen tavoitteena ei ole nostaa jäsenmaita epäedulliseen valoon vaan auttaa jäsenmaita noudattamaan liittymiseensä asettamia sitoumuksiaan ja velvollisuuksiaan.

Monitorointiraportti perustuu vuoropuheluun, ja sen laatiminen edellyttää sitä, että raportioijat käyvät kohdemaassa keskustelemassa viranomaisien ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. Monitorointiprosessia säännöllisesti arvioivassa raportissa *Progress of the Assembly's monitoring procedure* (dok. 16086) harmittellaan sitä, että vuoden 2024 raportioijien vaihtuvuus oli suurta. Raportioijien puuttuminen estää maaviereilut ja vaikeuttaa maiden kanssa käytävää vuoropuhelua, mikä pitkittää prosessia turhaan. Monitorointiraportit antavat varhaisia varoitussignaaleja, ja ne ovat siten merkittäviä työkaluja Euroopan neuvostolle. Päätöslauselmassa 2580 (2025) todetaan, että komitean on pohdittava käytännön keinoja monitorointiprosessin vahvistamiseksi ja vaikuttavuuden lisäämiseksi. Yhteistyö Venetsian toimikunnan kanssa on erinomaista. Lisäksi tulee harkita raporttien kääntämistä monitoroinnin kohdemaiden omille kielille.

6.1. Azerbaidžan

Azerbaidžan päätti vuonna 2024 jättäytyä pois yleiskokouksen toiminnasta sen jälkeen, kun yleiskokous äänin 76–10–0 päätti olla hyväksymättä valtuuskunnan valtakirjat. Siksi Azerbaidžanin valtuuskunta ei osallistunut yleiskokouksen toimintaan vuonna 2025, vaikka maa edelleen on Euroopan neuvoston jäsen ja osallistuu hallituspuolen yhteistyöhön. Yleiskokouksen päätöksen seurauksena Azerbaidžan asetti kaikki valtakirjojen hylkäämisen puolesta äänestäneet yleiskokouksen edustajat maahantulokieltoon. Raportissa *Ensuring Parliamentary Assembly members can travel freely to carry out their work* (dok. 16252) Azerbaidžania kehoitetaan suhtautumaan velvoitteisiinsa Euroopan neuvoston jäsenenä vilpittömässä mielessä ja poistamaan välittömästi kaikki maahantulo rajoitukset, jotka se on asettanut yleiskokouksessa toimimisen seurauksena. Päätöslauselman 2630 (2025) mukaan yleiskokous muuttaa työjärjestystään jäsentensä koskemattomuuden pidättämisen osalta ja päivittää aihetta koskevia ohjeitaan, jotta ne tukisivat paremmin parlamentin jäsenten vapaan liikkuvuuden keskeistä merkitystä edustajien työssä. Azerbaidžanin tilanne on herättänyt huolta myös ministerikomitean puolella, ja pääsihteeri Alain Berset on nostanut esiin huolensa siitä, että Azerbaidžan ei voi asettaa tuomaria Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen (EIT), kun sen valtuuskunta ei voi äänestää asiasta yleiskokouksen istunnossa. Yleiskokous valitsee kaikki EIT:n tuomarit.

6.2. Bulgaria

Bulgaria liittyi Euroopan neuvostoon vuonna 1992 ja siirtyi niin sanottuun jälkimonitorointiin vuonna 2000. Raportissa *Post-monitoring dialogue with Bulgaria* (dok. 16246) yleiskokous kehuu Bulgariaa siitä, että se on onnistunut selvittämään sisäpoliittisen kriisinsä, jonka seurauksena järjestettiin seitsemät

ennenaikaiset parlamenttivaalit vuosina 2021–2024. Bulgaria on pannut täytäntöön useita Euroopan neuvoston suosituksia sekä puuttunut jälkimonitoroinnissa esiin tulleisiin epäkohtiin lainsäädännössä. Myös korruptioon on puututtu.

Myönteisestä kehityksestä huolimatta Bulgarialla on edelleen ongelmia esimerkiksi median vapauden saralla. Myös maan romanivähemmistön tilanne on huolestuttava. Vaikka haasteita on edelleen, yleiskokous päättää päätöslauselmassa 2620 (2025), että se lopettaa Bulgarian jälkimonitorointiprosessin. Bulgarian kehitystä seurataan jatkossa määräaikaisraporteissa.

6.3. Georgia

Georgia liittyi Euroopan neuvostoon 27.4.1999. Liittyessään järjestöön Georgia on sitoutunut noudattamaan Euroopan neuvoston moniarvoisen demokratian ja oikeusvaltion periaatteita sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia sekä perusoikeuksia ja -vapauksia. Yleiskokous on huolestuneena seurannut Georgian demokraattisen tilan lipsumista viimeisten vuosien aikana ja etenkin 26.10.2024 järjestettyjen parlamenttivaalien jälkeen. Vaalien seurauksena oppositio ilmoitti boikotoivansa parlamenttia. Vaalien jälkimaailmassa järjestetyissä mielenosoituksissa viranomaiset syyllistyivät ylilyönteihin, ja kansalaisyhteiskunnan tilaa on edelleen kavennettu. Hallituksen ilmoitusta jäädyttää Georgian EU-liittymisprosessi pidetään yleisesti hallituspuolueen omien vaalilupauksen pettämisenä.

Tammikuussa pidetyssä istunnossa käsiteltiin Georgian valtuuskunnan valtakirjojen hylkäämistä esittävää raporttia *Challenge, on substantive grounds, of the still unratified credentials of the delegation of Georgia* (dok. 16104). Valtakirjat voidaan hylätä joko sääntöperustein, jolloin asia käsitellään sääntökomiteassa, tai asiaperustein, jolloin asia käsitellään monitorointikomiteassa. Raportissa viitataan sananvapauden ja kokoontumisvapauden heikennyksiin Georgiassa, ulkomaalaisia agentteja koskevaan lainsäädäntöön, jota neuvoston Venetsian toimikunta on kritisoi, sekä oppositioon ja kansalaisyhteiskuntaan kohdistuneisiin tehoiskuihin. Päätöslauselmassa 2585 (2025) todetaan, että yllä mainitut toimenpiteet ovat vastoin Georgian jäsenyysoikeuksia ja -sitoumuksia. Yleiskokous päätti kuitenkin hyväksyä Georgian valtakirjat edellyttäen, että Georgian viranomaiset asettavat inklusiivisen prosessin vaalien puutteisiin puuttumiseksi ja vaalilainsäädännön kehittämiseksi, tekevät vaadittavat toimenpiteet EU-jäsenyysspolun jatkamiselle, lopettavat mielenosoittajiin ja toisinajattelijoihin kohdistuvat hyökkäykset, jatkavat yhteistyötä Euroopan neuvoston kanssa myös monitorointiprosessissa ja vapauttavat kaikki poliittiset vangit ennen yleiskokouksen huhtikuun istuntoa 2025. Päätöslauselmassa todetaan lopuksi, että koska Georgian viranomaiset eivät ole tehneet minkäänlaisia toimenpiteitä ihmisoikeusloukkauksien lopettamiseksi, valtuuskunnan mandaattia rajoitetaan siten, ettei sen jäsenillä ole oikeutta osallistua kaikkien komiteoiden työhön tai vaalitarkkailuihin, eivätkä he saa toimia raporttoijina tai asettua ehdolle luotamustehtäviin. Päätökseen päätettiin palata huhtikuun 2025 istunnossa. Päätöksen jälkeen Georgian valtuuskunta ilmoitti jättäytyvänsä pois yleiskokouksen toiminnasta.

Huhtikuun istunnossa käsiteltiin raporttia *The situation in Georgia and follow up to Resolution 2585 (2025) "Challenge, on substantive grounds, of the still unratified credentials of the delegation of Georgia"* (dok. 16153). Siinä pahoitellaan Georgian valtuuskunnan päätöstä jättäytyä pois yleiskokouksen toiminnasta, vaikka sen valtakirjat hyväksyttiin tammikuussa. Georgian päätös estää kaikki mahdollisuudet vuoropuheluun ja yhteistyöhön maan haasteiden ratkaisemiseksi. Päätöslauselmassa 2600 (2025) todetaan, että Georgia ei ole tehnyt mitään tilanteensa parantamiseksi ja että tilanne on kehittynyt huonompaan suuntaan. Useilla uusilla laeilla pyritään edelleen heikentämään kansalaisyhteiskunnan toimintaa ja poliittisia vastustajia. Yleiskokous on erityisen huolissaan pääoppositiipuolue UNM:ään (United National Movement) kohdistuvista tutkimuksista, joiden tarkoituksena on kollektiivisesti kieltää koko oppositiipuolueen olemassaolo. Tällaisessa tilanteessa yleiskokous ei voi ratifioida Georgian valtuuskunnan valtakirjoja olleenkaan vuonna 2025, vaikka Georgia yrittäisi asettaa uuden valtuuskunnan.

Kiireellinen keskustelu Georgian tilanteesta käytiin lokakuussa Strasbourgissa. Raportissa *Upholding democracy and the rule of law in Georgia* (dok. 16271) todetaan, että Georgian edelleen heikentynyt demokraattinen tilanne antaa aihetta kysyä, onko Georgia ollenkaan sitoutunut Euroopan neuvoston jäsenyysvelvoitteisiin. Georgia on sivuuttanut yleiskokouksen kaikki huolet ja suositukset koskien maan demokraattista kriisiä. Demokratian taantumisen nopeus, eristäytyminen eurooppalaisista arvoista, hyökkäykset poliittisia vastustajia kohtaan sekä syytteiden nostamiset Georgian entisen valtuuskunnan jäseniä kohtaan antavat myös aihetta kysyä, onko maassa demokratiaa enää olemassakaan. Päätöslauselmassa 2624 (2025) luetellaan uusimmat tapahtumat Georgiassa ja tuomitaan viranomaisten epädemokraattiset ja ihmisoikeuksien vastaiset toimet. Yleiskokous on valmis vuoropuheluun, mutta se voi tapahtua vain, jos Georgia osoittaa sitoutuneisuutensa Euroopan neuvoston perusarvoihin ja jäsenyysvelvoitteisiin. Yleiskokous viittaa ihmisoikeussopimuksen artiklaan 52, jossa jäsenmaita veloitetaan antamaan selitys siitä, miten sen sisäinen lainsäädäntö varmistaa ihmisoikeussopimuksen tehokkaan täytäntöönpanon. Lisäksi jäsenmaita kehoitetaan tekemään ihmisoikeussopimuksen artiklan 33 mukainen valtiovalitus Georgiasta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen.

6.4. Turkki

Turkki on yksi Euroopan neuvoston varhaisimmista jäsenistä. Maa liittyi järjestöön 13.4.1950. Turkki asetettiin monitoroinnin kohdemaaksi vuonna 1996, ja se siirrettiin jälkimonitorointiin vuonna 2004. Vuonna 2016 tapahtunut vallankaappausyritys ja siitä johtunut ihmisoikeustilanteen heikkeneminen aiheuttivat sen, että Turkki palautettiin monitoroinnin kohdemaaksi vuonna 2017.

Turkin edellinen monitorointiraportti annettiin vuonna 2022, mutta Turkin demokraattinen tilanne on ollut useiden muiden raporttien sekä kiireellisten ja ajankohtaiskeskustelujen aiheina sen jälkeenkin. Viime vuosina Turkissa on vangittu useita oppositiopoliitikkoja ja toisinajatteliijoita, sillä heidän koetaan uhkaavan hallitsevan puolueen asemaa. Yleiskokouksessa kommentoitiin myös elokuussa tapahtunutta Turkin nuorisodelegaatin pidättämistä. Strasbourgissa poliisiväkivallasta puhunut Enes Hocaogulları vangittiin 4.8.2025 Turkissa Strasbourgissa pitämänsä puheenvuoronsa vuoksi.

Huhtikuun istunnossa käytiin kiireellinen keskustelu aiheesta *The arrest of the Mayor of Istanbul and the state of democracy and human rights in Türkiye* (dok. 16151). Raportissa todetaan, että Istanbulin pormestari Ekrem İmamoğlu vangittiin syytettynä korruptiosta ja terrorismin avustamisesta vain neljä vuorokautta ennen kuin oppositiopuolue CHP:n (Cumhuriyet Halk Partisi) oli määrä nimittää suosittu pormestari puolueen presidenttiehdokkaaksi vuoden 2028 presidentinvaaleihin. Samalla hänet erotettiin virastaan ja hänen yliopistotutkintonsa kumottiin, mikä on perustuslain mukainen edellytys presidentinvaaleihin osallistumiseksi. Yleiskokous ilmaisee päätöslauselmassa 2597 (2025) vakavan huolen näistä päätöksistä, jotka vaikuttavat olevan poliittisesti motivoituneita sekä yritys heikentää oppositiota, hiljentää vastustajia, pysäyttää moniarvoisuutta ja rajoittaa vapaata keskustelua.

Vangitseminen aiheutti Turkin suurimmissa kaupungeissa laajoja rauhanomaisia mielenosoituksia, joita presidentti Erdoğan nimitti katuterrorismiksi ja joita vastaan viranomaiset käyttivät ylimitoitettua voimaa. Yleiskokous tuomitsee poliisien ja viranomaisten toiminnan mielenosoittajia kohtaan. Huolenaiheina ovat myös toimittajiin kohdistuvat hyökkäykset sekä median yksipuolistuminen, ja yleiskokous muistuttaa, että kokoontumisvapaus on Euroopan ihmisoikeussopimuksen takaama oikeus, jota voi rajoittaa vain tietyin edellytyksin. Turkki sai kehotuksen vapauttaa İmamoğlu välittömästi ja palauttaa hänen yliopistotutkintonsa. Turkin on kunnioitettava sanan- ja kokoontumisvapautta ja lopetettava suhteettomat toimenpiteet mielenosoittajia vastaan. Kaikkia tapauksia pitää tutkia huolellisesti ja riippumattomasti. Turkin on varmistettava kansainvälisiä standardeja noudattavat vapaat vaalit. Jäsenmaita kehoitetaan tuomitsemaan pidätykset.

6.5. Unkari

Unkarista tuli Euroopan neuvoston jäsen vuonna 1990, jolloin yleiskokouksen monitorointiprosessia ei vielä ollut. Unkarin muuttuneen demokratia- ja oikeusvaltiotilanteen myötä yleiskokous päätti vuonna 2022 avata monitorointiprosessin Unkarin osalta. Vuoden 2011 perustuslakiuudistuksen jälkeen yleiskokous on seurannut tarkalla silmällä prosessin vaikutuksia Unkarin demokratiakehitykseen. Vuosien 2011–2021 välillä yleiskokous hyväksyi useita päätöslauselmia ja suosituksia Unkarin tilanteesta ja pyysi neuvoston Venetsian toimikuntaa lausumaan useista lakiprojekteista. Etenkin oikeuslaitoksen ja median riippumattomuuden heikennykset aiheuttivat huolta.

Unkaria koskevassa ensimmäisessä monitorointiraportissa *The Honouring of membership obligations to the Council of Europe by Hungary* (dok. 16249) todetaan, että maan kehitys on huolestuttava. Useita demokratian kontrollimekanismeja, kuten perustuslakituomioistuinta ja korkeinta oikeutta, on parissa vuodessa heikennetty. Myös lainsäädäntöprosessien avoimuutta ja läpinäkyvyyttä on rajoitettu. Nykyinen vaalijärjestelmä ei takaa vapaiden ja oikeudenmukaisten vaalien järjestämistä. Korruptio on laajamittaista, ja media on liian keskittynyt. Kansalaisyhteiskunnan toimintakenttä on rajoittunutta. Päätöslauselmassa 2617 (2025) todetaan, että Unkarissa on vuodesta 2020 ollut voimassa erityinen oikeusjärjestys hallituksen julistaman ”state of danger” -tilan vuoksi. Sillä on rajoitettu lainsäädäntöprosessien läpinäkyvyyttä ja konsultaatioita. Venetsian toimikunta on useissa lausunnoissaan todennut, että Unkarin vaalilainsäädäntö ei ole kansainvälisten standardien mukaista ja se vaatii uudistamista. Korkean tason korruptioon ei puututa riittävästi. Median ja kansalaisyhteiskunnan tila on kaventunut. Yleiskokous päättää jatkaa Unkarin monitorointia hyvässä yhteistyössä Unkarin viranomaisten kanssa.

7. Suhteet ulkovaltoihin

Euroopan neuvosto tekee läheisesti yhteistyötä lähialueidensa maiden kanssa, sillä se auttaa edistämään järjestön arvoja myös järjestön ulkopuolella. Demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien toteutuminen kaikkialla edistää yhteiskuntavakautta, rauhaa ja hyvinvointia, ja sillä on myönteisiä vaikutuksia myös Euroopan neuvoston jäsenmaissa. Vakava huoli Gazan humanitaarisesta tilanteesta oli vahvasti esillä kertomusvuonna, ja yleiskokous käsitteli asiaa miltei jokaisessa istunnossa. Vuoropuhelun varmistamiseksi istuntosalissa annettiin puheenvuoro myös Israelin parlamentin, knessetin, ja Palestiinan kansalliskokouksen edustajille.

Israelin puheoikeus tulee siitä, että se on ollut yleiskokouksen tarkkailijamaa vuodesta 1957. Muita tarkkailijamaita ovat Kanada ja Meksiko, joiden kansanedustajat osallistuvat säännöllisesti yleiskokouksen istuntoihin. Palestiinan kansalliskokous on ollut yleiskokouksen demokratiakumppani vuodesta 2011, ja myös sen valtuuskunnan jäsenillä on puheoikeus istuntosalissa. Muita demokratiakumppaneita ovat Jordania, Kirgisia ja Marokko. Demokratiakumppanuuden myötä yleiskokous laatii säännöllisesti raportit näiden maiden demokratiakehityksestä ja antaa maille suosituksia. Lisäksi yleiskokous voi kutsuttuna käydä tarkkailemassa näiden maiden vaaleja.

7.1. Kazakstan

Kazakstanilla ei ole muodollista suhdetta Euroopan neuvoston kanssa, mutta yleiskokous on seurannut maan kehitystä jo pitkään. Vuonna 2006 hyväksytyssä päätöslauselmassa 1526 (2006) yleiskokous tunnustaa maan strategisen merkityksen sekä halukkuuden tehdä yhteistyötä eurooppalaisten instituutioiden kanssa. Vuonna 2017 hyväksytyssä päätöslauselmassa 2193 (2017) yleiskokous ilmaisee pitävänsä maan kehityssuuntaa myönteisenä ja kiittää maata sen kiinnostuksesta Euroopan neuvoston sopimuksia kohtaan.

Uusimman raportin *The Parliamentary Assembly should support Kazakhstan to continue its democratic reforms* (dok. 16245) mukaan Kazakstan on vuodesta 2019 lähtien presidentti Kassym-Jomart Tokajevin johdolla toteuttanut uudistuksia, joiden tavoitteena on ollut poliittisen järjestelmän uudelleen kalibroitua, oikeusvaltioperiaatteen vahvistaminen, ihmisoikeuksien suojelun parantaminen ja tilan luominen moniarvoisemmalle yhteiskunnalle. Muutos on kesken, ja kritiikkiäkin riittää. Kansalaisyhteiskunta on varoittanut, että keskitetty valta, valtion määräysvalta mediaan ja toisinajattelun rajoitukset ovat edelleen läsnä, jopa meneillään olevien uudistusten keskellä. Päätöslauselmassa 2616 (2025) korostetaan, että yleiskokous on sitoutunut yhteistyöhön Kazakstanin kanssa ja että se haluaa tukea maata demokraatiakehityksessä. Perustuslakiuudistukset ovat askel oikeaan suuntaan. Kazakstania kehoitetaan liittymään Euroopan neuvoston yleissopimuksiin, kuten Istanbulin sopimukseen. Kazakstanin viranomaisia kehoitetaan jatkamaan uudistuksia Euroopan neuvoston avustuksella. Lisäksi yleiskokous muistuttaa, että kriittinen keskustelu on osa demokraattista yhteiskuntaa ja sitä pitää sietää. Median vapautta pitää edistää ja varmistaa oikeusjärjestelmän riippumattomuus. Raportin käsittelyn yhteydessä Kazakstanin senaatin puhemies Mäulen Äšymbajev piti puheenvuoron yleiskokoukselle.

7.2. Lähi-itä

Raportin *The absolute and urgent need to end the humanitarian crisis for women, children and the hostages in Gaza* (dok. 16093) mukaan Israelin Gazassa käynnistämä hyökkäys on aiheuttanut käsittämättömän humanitaarisen kriisin. Yli 43 000 ihmistä on menettänyt henkensä. Yli 100 000 siviiliä on loukkaantunut, mukaan lukien suuri määrä naisia ja lapsia, jotka arvioiden mukaan muodostavat 70 prosenttia uhreista. Myös humanitaarisia työntekijöitä ja rakenteita kohtaan on hyökätty. Päätöslauselmassa 2582 (2025) yleiskokous kehottaa jäsenvaltioita ja konfliktin osapuolia puuttumaan aktiivisesti Gazan humanitaariseen hätätilanteeseen. Yleiskokous tuomitsee jyrkästi Hamasin Israelia vastaan 7.10.2023 tekemän terrori-iskun ja kehottaa jälleen vapauttamaan kaikki edelleen vangittuna olevat vangit välittömästi. Samalla Israelin jatkuvat pommitukset ja maahyökkäykset aiheuttavat Gazassa kohtuutonta kärsimystä. Tarvitaan välitön tulitauko sekä siviileihin kohdistuvien hyökkäysten lopettamista. Siviilikohteita ja ihmisiä ei saa käyttää kilpinä sodankäynnissä. YK:n palestiinalaispakolaisten avustussjärjestö UNRWA:n toimintakyky pitää taata.

Kesäkuun istunnossa käydyssä kiireellisessä keskustelussa ilmaistiin vakava huoli Gazan tilanteen laajemmista vaikutuksista Lähi-idässä. Raportissa *Global peace under threat: halting the humanitarian catastrophe in Gaza and addressing the wider conflict in the Middle East* (dok. 16210) yleiskokous muistuttaa, että se on selvästi tuominut Hamasin terrori-iskun Israelissa. Samalla yleiskokous on syvästi huolestunut Israelin vastatoimien seurauksista Lähi-idässä sekä sodan vaikutuksista Gazan humanitaariseen tilanteeseen, joka olisi ollut täysin estettävissä. Israelin on noudatettava kansainvälistä humanitaarista oikeutta ja kunnioitettava inhimillisyyttä. Pysyvää rauhaa ei saavuteta sotilaallisella konfrontaatiolla. Myös Iranin toimet tuomitaan vakavana eskalaationa. Päätöslauselmassa 2609 (2025) yleiskokous vaatii vapauttamaan panttivangit, tuomitsee nälännyttämisen sodankäynnin keinona ja kehottaa Israelia ja kansainvälistä yhteisöä noudattamaan kansainvälisiä sitoumuksiaan. Yleiskokous tukee oikeudenmukaista kahden valtion ratkaisua.

Lokakuun istunnossa käydyssä kiireellisessä keskustelussa hyväksyttiin päätöslauselma 2623 (2025) *Urgent call to put an end to the devastating humanitarian catastrophe and the killing of journalists in Gaza* (dok. 16237). Siinä tuomitaan jälleen kerran Hamas sodan aloittamisesta sekä Israel suhteettomasta vastareaktiostaan, minkä seurauksena 63 000 palestiinalaista on menettänyt henkensä. Sodassa on loukattu humanitaarista oikeutta estämällä avustuskuljetusten pääsyn Gazaan ja kohdistamalla iskuja siviileihin.

Useat Euroopan maat tunnustivat Palestiinan vuonna 2025. Näiden tavoitteena on luoda poliittiset edellytykset pysyvän rauhan aikaansaamiseksi. Sodan seurauksena on kuollut noin 200 toimittajaa, joiden tehtävänä on ollut näyttää maailmalle, mitä Gazassa tapahtuu. Yleiskokous tuomitsee nämä teot ja

kehottaa lopettamaan toimittajiin ja heidän perheisiinsä kohdistuneet hyökkäykset. Kaikki tapaukset pitää tutkia riippumattomasti ja avoimesti.

7.3. Valko-Venäjä

Euroopan neuvosto myönsi Valko-Venäjälle erityisvierasaseman (*special guest*) 16.9.1992, mutta se jäädettiin puheenjohtajiston päätöksellä 13.1.1997. Sen jälkeen vuoropuhelua kuitenkin jatkettiin Valko-Venäjän kanssa, kunnes se lopetettiin kokonaan Venäjän aloitettua hyökkäyssotansa Ukrainassa. Siitä lähtien on jatkettu yhteistyötä Valko-Venäjän demokraattisten voimien kanssa Svjatlana Tsih'anouskajan johdolla. Vuodesta 2025 lähtien Valko-Venäjän demokraattiset voimat ovat saaneet nimittää valtuuskunnan, joka on läsnä yleiskokouksen istunnoissa. Yleiskokouksen presidentti Theodoros Rousopoulos (Kreikka, EPP) totesi vuoden 2025 istuntokauden avauspuheessaan, että Valko-Venäjällä pidetyt valevaalit osuivat samalle päivälle, kun demokraattisten voimien edustajat pääsivät ensimmäistä kertaa istunto-saliin.

Valko-Venäjän vaalit olivat saman istunnon kiireellisen keskustelun aiheena. Raporttiin *The urgent need for free and fair elections in Belarus* (dok. 16105) perustuvassa päätöslauselmassa 2587 (2025) muistutetaan, että oikeus äänestää ja asettua ehdolle vaaleissa on demokratian perusedellytys. Valko-Venäjän vaalepresidenttivaalit osoittavat presidentti Aljaksandr Lukašenkan systemaattisen toiminnan demokratian murentamiseksi. Poliittiset pidätykset ja kansalaisten pelottaminen on saanut puoli miljoonaa valkovenäläistä jättämään kotimaansa, ja monia häiritään myös maasta poistumisen jälkeenkin. Yleiskokous toteaa, että demokraattisia vaaleja ei ole ilman ihmisoikeuksia, sananvapautta ja kokoontumisvapautta. Valko-Venäjällä järjestetyt vaalit eivät täytä näitä ehtoja, eivätkä ne siksi ole legitiimit. Valko-Venäjän on vapautettava kaikki poliittiset vangit, lopetettava poliittisten vastustajien vaino ja varmistettava rauhanomainen siirtymä demokratiaan. Euroopan neuvoston jäsenmaiden on jatkettava Valko-Venäjän demokraattisten voimien tukemista, torjuttava kaikki yritykset Valko-Venäjän vaalituloksen tunnustamiseksi sekä tarjottava turvallisia keinoja valkovenäläisille hakea kansainvälistä suojelua.

7.4. Venäjä

Venäjä erotettiin Euroopan neuvostosta 16.3.2022 aloitettuaan laittoman hyökkäyssodan Ukrainassa. Sen jälkeen Euroopan neuvosto ei ole tehnyt yhteistyötä virallisen Venäjän kanssa. Vuonna 2023 yleiskokous aloitti yhteistyön Venäjän demokraattisten voimien kanssa ja on järjestänyt heidän kanssaan useita tapaamisia poliittisen komitean puitteissa. Eerik-Niiles Kross (Viro, ALDE) nimitettiin vuonna 2024 yleiskokouksen Venäjän demokraattisia voimia käsitteleväksi yleisraportoijaksi. Mandaatin yhteydessä laadittiin myös määritelmä demokraattisille voimille: niiden on jaettava Euroopan neuvoston arvot, tunnus-tettava sääntöpohjainen maailmanjärjestys, kunnioitettava Ukrainan suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta sekä aktiivisesti vastustettava presidentti Vladimir Putinin hallintojärjestelmää ja edistettävä demokraattista Venäjää. Yleisraportoijan tehtävänä on toimia yhteyshenkilönä yleiskokouksen ja Venäjän demokraattisten voimien välillä sekä tukea demokraattisten tavoitteiden saavuttamista.

Lokakuun istunnossa hyväksyttiin raportti *Russian democratic forces* (dok. 16247), jossa todetaan, että yhteistyön tärkein tavoite on tavoittaa niitä voimia Venäjällä, jotka haluavat edistää demokratiaa, ihmisoikeuksia ja rauhanomaisia suhteita. Yleiskokous haluaa ylläpitää vuoropuhelua sekä poliittisten toimijoiden että median ja kansalaisyhteiskunnan kanssa. Päätöslauselmassa 2621 (2025) päätettiin perustaa vuoropuhelufoorumi yleiskokouksen ja maanpaossa olevien Venäjän demokraattisten voimien välille. Foorumin myötä demokraattisten voimien edustajat saivat osallistua komiteakokouksiin istuntoviikkojen aikana sekä käyttäjä puheenvuoroja puheenjohtajan luvalla. Lisäksi laaditaan foorumin edustajia koskevat kriteerit. Sen osallistujat eivät saa käyttää venäläisiä virallisia symboleita yleiskokouksen tapahtumissa. Lisäksi toivotaan vähemmistöjen oikeuksien edistämistä, sillä se on merkittävä osa demokraattista yhteiskuntaa.

LIITE 1 Suomen valtuuskunta 1.1.–31.12.2025

PUHEENJOHTAJA

Miapetra KUMPULA-NATRI (sd)

VARAPUHEENJOHTAJA

Saara-Sofia SIRÉN (kok)

JÄSENET

Jarno LIMNELL (kok)

Mira NIEMINEN (kok)

Minna REIJONEN (ps)

VARAJÄSENET

Pauli AALTO-SETÄLÄ (kok) 1.1.–7.2.2025

Pekka AITTAKUMPU (ps)

Tuula HAATAINEN (sd)

Petri HONKONEN (kesk)

Anna-Kristiina MIKKONEN (sd)

Henrik VUORNOS (kok) 11.2.2025-

SIHTEERISTÖ

Maria FAGERHOLM, kansainvälisten asiain neuvos, valtuuskunnan sihteeri

Venja HENNINGSEN, kansainvälisten suhteiden asiantuntija, valtuuskunnan apulaissihteeri

Katariina HUHTA, kansainvälisen osaston sihteeri, valtuuskunnan avustaja

LIITE 2 Valtuuskunnan jäsenyydet komiteoissa 1.1.–31.12.2025

PYSYVÄ KOMITEA <i>STANDING COMMITTEE</i>	Miapetra KUMPULA-NATRI, jäsen Saara-Sofia SIRÉN, varajäsen
POLIITTINEN KOMITEA <i>COMMITTEE ON POLITICAL AFFAIRS AND DEMOCRACY</i>	Miapetra KUMPULA-NATRI, jäsen Saara-Sofia SIRÉN, varajäsen
<i>Sub-Committee on the Middle East and the Arab World</i>	
<i>Sub-Committee on External Relations</i>	Miapetra KUMPULA-NATRI
<i>Sub-Committee on the Western Balkans</i>	
OIKEUDELLISTEN JA IHMISOIKEUSASIAIN KOMITEA <i>COMMITTEE ON LEGAL AFFAIRS AND HUMAN RIGHTS</i>	Anna-Kristiina MIKKONEN, jäsen Saara-Sofia SIRÉN, varajäsen
<i>Sub-Committee on Human Rights</i>	
<i>Sub-Committee on the Implementation of Judgments of the European Court of Human Rights</i>	Saara-Sofia SIRÉN
<i>Sub-Committee on Artificial Intelligence and Human Rights</i>	
SOSIAALI- JA TERVEYSASIAIN JA KESTÄVÄN KEHITYKSEN KOMITEA <i>COMMITTEE ON SOCIAL AFFAIRS, HEALTH AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT</i>	Minna REIJONEN, jäsen Miapetra KUMPULA-NATRI, vara-jäsen
<i>Sub-Committee on the European Social Charter</i>	Minna REIJONEN, jäsen
<i>Sub-Committee on the Europe Prize</i>	Minna REIJONEN, jäsen
SIIRTOLAISASIAIN, KANSAINVÄLISEN SUOJELUN JA TALOUSYHTEISTYÖN KOMITEA <i>COMMITTEE ON MIGRATION, INTERNATIONAL PROTECTION AND ECONOMIC COOPERATION</i>	Petri HONKONEN, jäsen Pekka AITAKUMPU, varajäsen
<i>Sub-Committee on Refugee and Migrant Children and Young People</i>	Petri HONKONEN, jäsen
<i>Sub-Committee on Diasporas and Integration</i>	Petri HONKONEN, jäsen
<i>Sub-Committee on Migrant Smuggling and Trafficking in Human Beings</i>	
KULTTUURI-, TIEDE-, KOULUTUS- JA MEDIAKOMITEA <i>COMMITTEE ON CULTURE, SCIENCE, EDUCATION AND MEDIA</i>	Jarno LIMNELL, jäsen Pauli AALTO-SETÄLÄ, varajäsen 1.1.–7.2.2025 Henrik VUORNOS, varajäsen 11.2.2025–
<i>Sub-Committee on Media and Information Society</i>	Jarno LIMNELL, jäsen
<i>Sub-Committee on Culture, Education and Democratic Values</i>	

<i>Sub-Committee on Youth and the Society of the Future</i>	
TASA-ARVOASIAIN- JA SYRJINNÄNVASTAINEN KOMITEA <i>COMMITTEE ON EQUALITY AND NON-DISCRIMINATION</i>	Mira NIEMINEN, jäsen Tuula HAATAINEN, varajäsen
<i>Sub-Committee on Rights of Minorities</i>	
<i>Sub-Committee on Disability, Multiple and Intersectional Discrimination</i>	Tuula HAATAINEN, jäsen
<i>Sub-Committee on Gender Equality</i>	Tuula HAATAINEN, jäsen
IHMISOIKEUSTUOMIOISTUIMEN TUOMARIEN VALINTAA KÄSITTELEVÄ KOMITEA <i>COMMITTEE ON THE ELECTION OF JUDGES TO THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS</i>	
MENETTELYTAPASÄÄNTÖKOMITEA <i>COMMITTEE ON RULES OF PROCEDURE AND IMMUNITIES</i>	
JÄSENMAIDEN JÄSENYYSVELVOITTEIDEN VALVONTAKOMITEA (MONITOROINTIKOMITEA) <i>COMMITTEE ON HONOURING OF OBLIGATIONS AND COMMITMENTS BY MEMBER STATES</i>	Miapetra KUMPULA-NATRI, jäsen Petri HONKONEN, jäsen Saara-Sofia SIRÉN, jäsen
<i>Sub-Committee on Conflicts between Council of Europe Member States</i>	
PUHEENJOHTAJISTO <i>BUREAU</i>	<i>Yleiskokouksen puheenjohtaja ja varapuheenjohtajat, poliittisten ryhmien ja komiteoiden puheenjohtajat</i> Miapetra KUMPULA-NATRI

Verkostot:

Network on the Children of Ukraine – Miapetra KUMPULA-NATRI, varapuheenjohtaja

Network of Contact Parliamentarians for a healthy environment – Minna REIJONEN, jäsen

Parliamentary Network Women Free from Violence – Minna REIJONEN, jäsen

LIITE 3 Parlamentaarisen yleiskokouksen päätökset 2025

3.1 Päätöslauselmat

Päätöslauselma ilmaisee yleiskokouksen jostakin asiakysymyksestä tekemän päätöksen, jonka yleiskokous on toimivaltainen panemaan täytäntöön, tai yleiskokouksen kannan, josta se yksin on vastuussa.

Päätöslauselma 2580 (2025)	Progress of the Assembly's monitoring procedure (January – December 2024) (dok. 16086)
Päätöslauselma 2581 (2025)	The need for a renewed rules-based international order (dok. 16087)
Päätöslauselma 2582 (2025)	The absolute and urgent need to end the humanitarian crisis for women, children and the hostages in Gaza (dok. 16093)
Päätöslauselma 2583 (2025)	Addressing risks to human rights and the rule of law posed by mercenaries and private military and security companies: a call for comprehensive regulation (dok. 16092)
Päätöslauselma 2584 (2025)	Multiperspectivity in remembrance and history education for democratic citizenship (dok. 16090)
Päätöslauselma 2585 (2025)	Challenge, on substantive grounds, of the still unratified credentials of the parliamentary delegation of Georgia (dok. 16104)
Päätöslauselma 2586 (2025)	Immigration, one of the answers to Europe's demographic ageing (dok. 16072)
Päätöslauselma 2587 (2025)	The urgent need for free and fair elections in Belarus (dok. 16105)
Päätöslauselma 2588 (2025)	European commitment to a just and lasting peace in Ukraine (dok. 16106)
Päätöslauselma 2589 (2025)	Women in the economy: employment, entrepreneurship and gender-responsive budgeting (dok. 16068)
Päätöslauselma 2590 (2025)	Regulating content moderation on social media to safeguard freedom of expression (dok. 16089)
Päätöslauselma 2591 (2025)	"Long Covid" and access to the right to health (dok. 16088)
Päätöslauselma 2592 (2025)	Overcoming age-based discrimination against older persons (dok. 16091)
Päätöslauselma 2593 (2025)	Foreign interference: a threat to democratic security in Europe (dok. 16131)
Päätöslauselma 2594 (2025)	Modification of various provisions of the Assembly's Rules of Procedure (dok. 16137)
Päätöslauselma 2595 (2025)	Putting an end to collective expulsions of aliens (dok. 16135)
Päätöslauselma 2596 (2025)	Respect for the rule of law and the fight against corruption within the Council of Europe (dok. 16138)
Päätöslauselma 2597 (2025)	The arrest of the Mayor of Istanbul and the state of democracy and human rights in Türkiye (dok. 16151)
Päätöslauselma 2598 (2025)	Russian war of aggression against Ukraine: the need to ensure accountability and avoid impunity (dok. 16152)
Päätöslauselma 2599 (2025)	Implementation of judgments of the European Court of Human Rights (dok. 16134)
Päätöslauselma 2600 (2025)	The situation in Georgia and follow up to Resolution 2585 (2025) "Challenge, on substantive grounds, of the still unratified credentials of the parliamentary delegation of Georgia" (dok. 16153)
Päätöslauselma 2601 (2025)	Legal aspects of the accession of the European Union to the European Convention on Human (dok. 16126)

Päätöslauselma 2602 (2025)	Interconnections between the Council of Europe and the European Political Community (dok. 16128)
Päätöslauselma 2603 (2025)	Strengthening relations between the Council of Europe and Latin America (dok. 16129)
Päätöslauselma 2604 (2025)	Expenditure of the Parliamentary Assembly for the biennium 2026-2027 (dok. 16166)
Päätöslauselma 2605 (2025)	Legal and human rights aspects of the Russian Federation's aggression against Ukraine (dok. 16193)
Päätöslauselma 2606 (2025)	Support for political negotiations to enforce exchange and release of prisoners of war (dok. 16197)
Päätöslauselma 2607 (2025)	Protecting human rights in and through sport: obligations and shared responsibilities (dok. 16196)
Päätöslauselma 2608 (2025)	The Olympic Movement and peacekeeping: is sport neutrality serving sport values? (dok. 16185)
Päätöslauselma 2609 (2025)	Global peace under threat: halting the humanitarian catastrophe in Gaza and addressing the wider conflict in the Middle East (dok. 16210)
Päätöslauselma 2610 (2025)	Social mobilization, social unrest and police reaction in Council of Europe member States: is there a need for a new social contract? (dok. 16191)
Päätöslauselma 2611 (2025)	Analysis and guidelines for a sustainable and socially fair energy transition (dok. 16182)
Päätöslauselma 2612 (2025)	Saving the lives of migrants at sea and protecting their human rights (dok. 16195)
Päätöslauselma 2613 (2025)	The challenges and needs of public and private actors involved in migration management (dok. 16192)
Päätöslauselma 2614 (2025)	Women's rights in Europe – Progress and challenges (dok. 16211)
Päätöslauselma 2615 (2025)	Promoting inclusive participation in parliamentary life: gender equality, accessibility and inclusive policies (dok. 16183)
Päätöslauselma 2616 (2025)	The Parliamentary Assembly should support Kazakhstan to continue its democratic reforms (dok. 16245)
Päätöslauselma 2617 (2025)	The honouring of membership obligations to the Council of Europe by Hungary (dok. 16249)
Päätöslauselma 2618 (2025)	Journalists matter: the need to step up efforts to liberate Ukrainian journalists held in captivity by the Russian Federation (dok. 16237)
Päätöslauselma 2619 (2025)	Youth movements for Democracy (dok. 16239)
Päätöslauselma 2620 (2025)	Post-monitoring dialogue with Bulgaria (dok. 16246)
Päätöslauselma 2621 (2025)	Russian democratic forces (dok. 16247)
Päätöslauselma 2622 (2025)	Russia: new threats to European democracies (dok. 16272)
Päätöslauselma 2623 (2025)	Urgent call to put an end to the devastating humanitarian catastrophe and the killing of journalists in Gaza (dok. 16273)
Päätöslauselma 2624 (2025)	Uphold democracy and the rule of law in Georgia (dok. 16271)
Päätöslauselma 2625 (2025)	Political parties and democracy (dok. 16248)
Päätöslauselma 2626 (2025)	Analysis and guidelines to guarantee the right to housing (dok. 16244)
Päätöslauselma 2627 (2025)	Promoting universal health coverage (dok. 16243)
Päätöslauselma 2628 (2025)	Artificial Intelligence and migration (dok. 16250)
Päätöslauselma 2629 (2025)	Sexual violence against men and boys (dok. 16250)
Päätöslauselma 2630 (2025)	Ensuring Parliamentary Assembly members can travel freely to carry out their work (dok. 16252)
Päätöslauselma 2631 (2025)	Preventing and combating gender discrimination in health (dok. 16296)

Päätöslauselma 2632 (2025)	Identifying and managing conflicts of interest in the Parliamentary Assembly (dok. 16287)
Päätöslauselma 2633 (2025)	Modification of various provisions of the Assembly's Rules of Procedure (dok. 16292)
Päätöslauselma 2634 (2025)	Increasing members' active participation in the work of the Parliamentary Assembly (dok. 16293)

3.2 Suositukset

Suositus tarkoittaa esitystä, jonka yleiskokous tekee ministerikomitealle ja jonka täytäntöönpano ei kuulu yleiskokouksen vaan hallitusten toimivaltaan.

Suositus 2288 (2025)	The need for a renewed rules-based international order (dok. 16087)
Suositus 2289 (2025)	Addressing risks to human rights and the rule of law posed by mercenaries and private military and security companies: a call for comprehensive regulation (dok. 16092)
Suositus 2290 (2025)	Multiperspectivity in remembrance and history education for democratic citizenship (dok. 16090)
Suositus 2291 (2025)	Overcoming age-based discrimination against older persons (dok. 16091)
Suositus 2292 (2025)	Foreign interference: a threat to democratic security in Europe (dok. 16131)
Suositus 2293 (2025)	Respect for the rule of law and the fight against corruption within the Council of Europe (dok. 16138)
Suositus 2294 (2025)	Russian war of aggression against Ukraine: the need to ensure accountability and avoid impunity (dok. 16152)
Suositus 2295 (2025)	Implementation of judgments of the European Court of Human Rights (dok. 16134)
Suositus 2296 (2025)	Strengthening relations between the Council of Europe and Latin America (dok. 16129)
Suositus 2297 (2025)	Protecting human rights in and through sport: obligations and shared responsibilities (dok. 16196)
Suositus 2298 (2025)	Saving the lives of migrants at sea and protecting their human rights (dok. 16195)
Suositus 2299 (2025)	Youth movements for Democracy (dok. 16239)
Suositus 2300 (2025)	Artificial Intelligence and migration dok. 16250)

3.3 Lausunnot

Ministerikomitean on pyydettävä lausuntoa parlamentaariselta yleiskokoukselta jäsenyyttä ja yleissopimuksien hyväksymistä koskevista asioista.

Lausunto 304 (2025)	Draft convention for the protection of the profession of lawyer (dok. 16094)
Lausunto 305 (2025)	Draft Council of Europe Convention on the Protection of the Environment through Criminal Law (dok. 16120)

Lausunto 306 (2025)	Draft third additional protocol to the European Convention on Mutual Assistance in Criminal Matters (dok. 16139)
Lausunto 307 (2025)	Draft protocol amending the Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism (dok. 16186)
Lausunto 308 (2025)	Draft convention establishing an international claims commission for Ukraine (dok. 16270)
Lausunto 309 (2025)	Draft Council of Europe convention on the co-production of audiovisual works in the form of series (dok. 16238)

LIITE 4 Yleiskokouksen ja pysyvän komitean erityisvieraat 2025

Valtioiden edustajat

Xavier BETTEL, Luxemburgin ulko- ja ulkomaankauppaministeri*	27.1.2025
Luc FRIEDEN, Luxemburgin pääministeri	29.1.2025
Xavier ESPOT ZAMORA, Andorran pääministeri	8.4.2025
Xavier BETTEL, Luxemburgin ulko- ja ulkomaankauppaministeri*	9.4.2025
H.R.H. Guillaume V, Luxemburgin suurherttua	9.4.2025
Angelo FARRUGIA, Maltan edustajainhuoneen puhemies	23.5.2025
Ian BORG*, Maltan varapääministeri, ulkomaankauppa- ja turismiministeri	24.6.2025
Robert ABELA, Maltan pääministeri	25.6.2025
Volodymyr ZELENSKYI, Ukrainan presidentti	25.6.2025
Gordan GRLIĆ-RADMAN, Kroatian ulko- ja Eurooppa-asiain ministeri	26.6.2025
Nikol PAŠINJAN, Armenian pääministeri	30.9.2025
Ian BORG*, Maltan varapääministeri, ulkomaankauppa- ja turismiministeri	30.9.2025
Mäulen ÄŞYBAJEV, Kazakstanin senaatin puheenjohtaja	30.9.2025
Myriam SPITERI DEBONO, Maltan presidentti	1.10.2025
Clifton GRIMA, Maltan koulutus-, urheilu-, nuoriso-, tutkimus- ja innovaatioministeri	1.10.2025
Igor GROSU, Moldovan parlamentin puhemies	21.11.2025

*Ministerikomitean puheenjohtaja

Kansainvälisten järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan edustajat

Patriarkka Bartolomeos I, ekumeeninen patriarkka	27.1.2025
Marko BOŠNJAK, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen presidentti	28.1.2025
Richard HERMER, Englannin, Walesin ja Pohjois-Irlannin oikeuskansleri	30.1.2025
Michael O'FLAHERTY, Euroopan neuvoston ihmisoikeuskomissaari	7.4.2025
Mattias GUYOMAR, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen presidentti	24.6.2025
Beata JONITE, politiikka- ja vaikuttamistyön johtaja, Latvian Marta-keskus	21.11.2025

LIITE 5 Euroopan neuvoston jäsenvaltiot

Perustajajäsenet vuonna 1949

Belgia		
Tanska	6.11.1990	Unkari
Ranska	26.11.1991	Puola
Irlanti	7.5.1992	Bulgaria
Italia	14.5.1993	Viro
Norja	14.5.1993	Liettua
Luxemburg	14.5.1993	Slovenia
Alankomaat	30.6.1993	Tšekki
Ruotsi	30.6.1993	Slovakia
Iso-Britannia	7.10.1993	Romania

Myöhemmin liittyneet jäsenvaltiot

		10.11.1994	Andorra
9.8.1949	Kreikka	10.2.1995	Latvia
7.3.1950	Islanti	13.7.1995	Albania
13.4.1950	Turkki	13.7.1995	Moldova
13.7.1950	Saksa	9.11.1995	Ukraina
16.4.1956	Itävalta	9.11.1995	Makedonia
24.5.1961	Kypros	6.11.1996	Kroatia
6.5.1963	Sveitsi	27.4.1999	Georgia
29.4.1965	Malta	25.1.2001	Armenia
22.9.1976	Portugali	25.1.2001	Azerbaidžan
24.11.1977	Espanja	24.4.2002	Bosnia ja Hertsegovina
23.11.1978	Liechtenstein	3.4.2003	Serbia
16.11.1988	San Marino	6.10.2004	Monaco
5.5.1989	Suomi	11.5.2007	Montenegro

Venäjä erotettu järjestöstä 16.3.2022.

EUROOPAN NEUVOSTON MINISTERI-KOMITEAN TARKKAILIJAT

7.3.1970	Pyhä istuin
10.1.1996	USA
29.5.1996	Kanada
20.11.1996	Japani
1.12.1999	Meksiko

EUROOPAN NEUVOSTON PARLAMENTAARISEN YLEISKOKOUKSEN TARKKAILIJAT

2.12.1957	Israel
28.5.1997	Kanada
4.11.1999	Meksiko

LIITE 6 Conference on Deported Ukrainian Children: European Actions

Program 15.5.2025

Introductory statements

Ms. Miapetra Kumpula-Natri, Vice-President of PACE, Introductory words

Mr. Jussi Halla-aho, Speaker of the Parliament of Finland, Welcoming words

Ms. Sanni Grahn-Laasonen, Minister of Social Security, Finland

Mr. Dmytro Lubinets, Ukrainian Parliament Commissioner for Human Rights, ONLINE

Ms. Despina Chatzivassiliou, Secretary General of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe

Mr. Michael Mc Grath, EU Commissioner for Democracy, Justice, the Rule of Law and Consumer Protection (video message)

Illegality of deportation of Ukrainian children: accountability and restoration of justice

Moderated by: Ms. Olena Khomenko (Ukrainian MP, Chair of the PACE Network Ukrainian Children)

Ms. Pia Kauma, President of the OSCE PA

Mr. Andrew Gardner, ODIHR, Deputy Head of the Human Rights Department

Ms. Victoria Litvinova, Acting Prosecutor General of Ukraine

Ms. Kateryna Rashevskya, legal expert at the Regional Center for Human Rights

Ms. Katarina Lughofer, Head of Sector Director's Office, EU Agency for Fundamental Rights (FRA)

Return of children: what can be done?

Moderated by: Ms. Miapetra Kumpula-Natri (Finnish MP, Vice-President of PACE)

Ms Ewa Kopacz, Vice-President of the European Parliament (video message)

Ms. Dariia Zarivna, Operational Director of the Bring Kids Back UA Initiative

Mr. Nathaniel Raymond, Executive Director of the Humanitarian Research Lab at Yale University

Lady Helena Kennedy, co-chair of the Bring Kids Back Task Force and Director of the International Bar Association's Human Rights Institute (IBAHRI), ONLINE

Ms. Iryna Tuliakova, Head of Coordination Centre for Family Upbringing and Child Care in Ukraine, ONLINE

Future needs of returned children, their rehabilitation and reintegration

Moderated by: Ms. Kasia Madera (Journalist, BBC world news presenter)

Ms. Thórdís Kolbrún Reykþjard Gylfadóttir, Special Envoy of the Council of Europe Secretary General on the situation of children of Ukraine

Ms. Elina Pekkarinen, Ombudsman for Children (Finland), Chairperson of ENOC

Ms. Oleksandra Matviichuk (Centre for Civil Liberties), Nobel Peace Prize 2022, ONLINE

Ms. Mariam Lambert, CEO/Co-Founder/ Emile Foundation

Discussion

Closing remarks by the Chairs of the Parliamentary Network on the situation of the children of Ukraine, Ms. Olena Khomenko and Ms. Miapetra Kumpula-Natri

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta

FIN-00102 Eduskunta

puh. +358 9 4321

www.eduskunta.fi

etunimi.sukunimi@eduskunta.fi

Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous

Parliamentary Assembly of the Council of Europe

F-67075 Strasbourg

pace.coe.int/en

www.coe.int

EDUSKUNTA
RIKSDAGEN

